

Gele KÜRDE

gelekî serhildar, têkoşer , mêrxas û qehreman e.
Heydər Əliyev

DIPLOMAT

Nº 17 (529) 01-07 May, Gulan sal. il 2023
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Hêjaye:

Ser jîyannama û serhata Melle Mistefa Barzanî Weşana bi taybet



**Serok Barzanî:
Kurdên Feylî
beşeke sereke
ya gelê
Kurdistanê ne**



Səh. 7

**Nêçîrvan
Barzanî
serdana
Bexdayê
dike**



Səh. 9

**Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê
kurd Gêneran Mistefa Barzanî**



Səh. 7

**Serokwezîr Mesrûr Barzanî: Komkujiya Kurdên
Feylî beşek ji jenosîda gelê Kurdistanê bû**



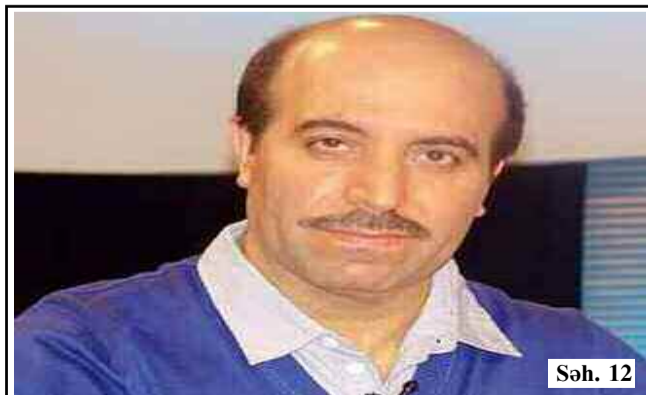
Səh. 7

**İdrîs Barzanî di 36emîn salvegera
wefata xwe de tê bibîranîn**



Səh. 9

**Qubad Talebanî: Pişka Herême
tevlî nekokiyên siyasî nekin**



Səh. 12

**Ji Quştepe heta Enfalê û
tevkujiyên bêrawestan!**



Səh. 9

**Ebdurehman Kurt: Serxwebûna
Kurdistanê ji bo hemû kurdan giring e**



Səh. 7

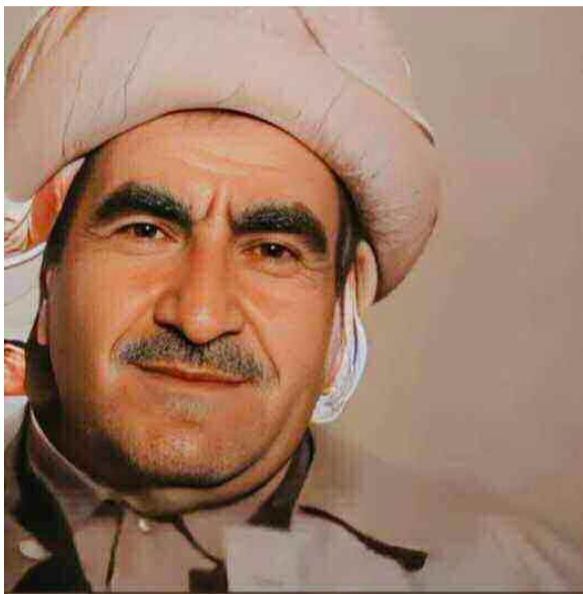
**Mistefa Hicrî: Dualîbûna
referanduma Komara Îslamî**

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gêneral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

Piştî Silemaniyê, gunde Barzan dibe navenda xebata sîyasî li başurê Kurdistanê:

Piştî şikesta şorişê Şex Mahmudê nemir barê xebat û karê Kurdayetiyê li başurê Kurdistanê bi yekcarî dikeve herema Behdînan ku navenda rêberatiya vê xebat û hereketa gundê biçuke Barzan e.



Qeza Mêrqaşor ku nahiyên Mêrqaşor, Barzan û Şervan digire ber xwe, girêdayî wilayeta Hewlêrê ye.

Devera Berzan beriya kû piştî çend serhildanên kurdan bi yekcarî ji aliyê rêjîmên dagirker ve wêran bibe, 400 gundên awedan têda hebune û hejmara runiştvanan heremê zêdetir ji 40 hezar kesan buye. Herema Barzan û navenda wê gundê Barzan di çaxê Şex Ebdulsalamê yekem da ku di sala 1872-ê zayînî de wefat kir, ji ber ku tekeya terîqeta Neqşebendî li Nehrîyê têda bu, mîna navendeke olî û avedan ku herdem tevî mirîdên ve terîqetê bu, tihat hesabandin. Şex Ebdulsalamê yekemîn berêvajî şex û axayên hemdemî xwe, mirovekî dadmend û bi edalet bu. Wek jêderên biyanî didin xuyakirin di çaxê wî da hinek karên baş û xebatên sosyali ji bo pêşketina jîyan û rewşa civakî hatin kirin ku ger bi pîvanên roja îro bîn nirxandin û şirovekirin, di wê serdemêde pir girîng bun. Ji wan karan:



parvekirine zevî û erdê çandinê bi ser gundiyan de, qedexekirina milkdariya zêde bi şeweyên fêodalî, qedexekirina bi zorê zûdayîna keçan û parastina siruşt Kurdistanê anku birina dar û dirextan, şewitandina daristana û qedexekirina kuştin teyr û tiwalan, nêçira heyvanên kovî, bêhinfireyî li hemberî dîyanetên der û dora coxrafiya jîyana wan û herema Behdînan (Jîyana hevpar bi Kurdên êzidî, turkmên, kildanî, yehudî, xaçparêzên

ermenî ê musulman bun û ...) jîyana dostanî bi hemu gelên heremê re û xala herî girîng parastina mafê gelê kurd û serkeşiya bizava netewîya kurdan di heremek coxrafiya girînga Kurdistanê de ku nîşana dêmokratîkbuna bîr û ramanên bireveberên Barzanî bû, tesîrek mezin li ser bizava sîyasî lolfiya vê malbatê danî.

Piştî wefata Şex Ebdulsalamê yekem kurê wî Şex Mihemed Barzanî dibe cîgirê wî. Şex Mihemed piştî zewacê dibe xweduye pênc kuran: Şex Ebdulsalam, Şex Ehmed, Mistefa Barzanî, Mihemed Sîdîk û Şex Babo. Wan tevan ji desbêka xwe-nasandinê bu hemu awayan xebat kirin ku rîya kalkê xwe ya xizmeta ji bo gel di hemu warên sîyasî, olî û civakî de dibomînin.

Navdartirîn endamê vê malbatê ku tevaya temenê xwe di rîya xebata sîyasîya jib o kurd û Kurdistanê derbas kir, Mistefa Barzanî ye.

Mistefa Barzanî kîye, çikiriye û serhildana wî di dîroka Kurdistanê de xwedî rolekî çawaye?

... Jîyana te jî tijî buyer, derdiberî û niştimanperwarîya Mistefa Barzanî ye heja radeyeke. Bersîva van pirsên me bide. Jîyanê nemir Mistefa Barzanî, malbata wan û çend buyerên din di jîyana wî da. Mistefa Barzanî di 14-ê adara sala 1903-an (14. 03. 1903) de le gundê Barzan hat dinê. Beriya ku ew cavên xwe bi jîyana dinyayê veke, bavê wî (Şex Mihemed) ji di sala 1903-an de wefat kiribu. Li gor çavkanîyên dîrokî her çend nerazîbun (itiraz) û bizava Şex Ebdulsalam Barzanîyê duyemîn li dijî Osmanîyan zêde dewam nekir, clê ev serhildan û serhildanên din yên mîna serhildana eşîreta Millîyan bi serokatîya İbrahîm Paşayê Millî û çend serhildanên din li heremên cuda bi cudayên Kurdistanê, bun sedemên xweşkirina zemînêya çêbuna şoreşa İtîhadîyan di sala 1908-an de. Çaxe çalakî û lêbatên sîyasîyan Barzanîyan vedigere bo destbêka sedsala XX-an ku bi

serokatîya Şex Ebdulsalamê duyemîn di sala 1907-an de bi qasî du mehan li heremê berdewam bû. Piştî ku Osmanîyan serî hildan teşkîkandin gelek kes zindanî kirin ku Mistefayê 3 salî jî yek ji wan bu ku bi dayika xwe ve di girtîgeha Musilê de hatin girtin. Mistefa Barzanî zu tema derdê duri û xema bindestîya gelê xwe ji sê salîya, dema ku hê zarok bu di nava lepên dujminê dagirker da kesand. Salek piştê di çaxê hêrişê êtihadê de

gundê Barzan ket ber hêrişê hêzên wan yên di bin serokatîya Silêman nezîf Paşa

û Iranê bun, dikeve nava tekeliyên politîk. Mistefa Barzanî ji çaxê li xwe famand, zû



da. Ji ruyê neçarîya Şex Ebdulsalam Barzanî pêna xwe bo Seyîd Tehayê Nehrî dibe û di gunde Rajan li herema Mirgever (wilayeta Ūrmîyê - Rojhilatê Kurdistanê) dimîne û bi hevkarîya serokê Kurd nemir Simkoyê Şikak bi karbidestên Rusan re dikeve nava peywendîyên sîyasî, lê mixabin çaxe ku ew li herema Mirgever bû, ji aliyê xwefiroşekî bi navê (Sofî Ebdullah) ve bi şeweywk namerdane hat girtin û ew teslimî dewlêta Osmanîyan kirin. Osmanîyan di 14-e çiraya paşîn sala 1914-an de piştî pekanîna dadgehek formalîê, Şex Ebdulsalamê Barzanî li bajare Musilê darda kirin.

Di etmosfêrek wiha tijî kîna li hemberî dewletên dagirker û zordariya destgeh û berrîsyanê hokumeta Osmanî de, Mistefa Barzanî ji mîna İsmail Axayê Şikak, Şex Mehmedê Berzençî û gelek serokên din yên kurd çavên xwe bi jîyaneke tijî eş û elem vedike û di nava malbata olî de mezin dibe. Ev rewşa jîyanê pêşeroja jîyan û helwesta sîyasîya wî lîdêrê kurd ji dide destnîşan kirin û ew bîr û ramanên Kurdayetiyê bêtir di hest û mejiyê xwe de dide perwerdekirin. Piştî ku Osmanîyan bi bêbextî Şex Ebdulasalam Barzanî şehîd kirin, Şex Ehmedê birayê wî bu rêber û serkarê herema Barzan û eşîretên Barzanî. Wê demê temenê Mistefa Barzanî 18 salî bu. Beriya wê li gor çavkanîyên dîrokî di navbera salên 1917-a, 18 û 19-an de, Şex Ehmedê Barzanî birayê xwe yê xurt Mistefa Barzanîyê 16 salî bi Şex Ebdulrehmanê Şîrnexî rê jib o lidarxistina kar û barê şoreşek berfireh li bakurê Kurdistanê dişîne bajare Musê û ew li wir hev dîtîneke bi Şex Ebdulqadirê Nehrî û Şex Seîde Pîran re pêk tîne. Herwiha Şex Ehmed bi şeweyk nihînî ji sala 1920-an û pêde bi Şex Mehmedê Berzençî û Simkoyê Şikak re ku sergermî xebeta li dijî her du dewletên İraq

bi bindestî û tepeserîya gelê kurd hesîya. Wî dixwest bi hevkarîya birayê xwe Şex Ehmed, xelekên zincîra hereketa kurdî bi rêk û peki bidomîne.

Herwiha Mistefa Barzanî ji temene 15 saliya xwe û pêde bo kar û barê parastina hoza Barzan li dijî desthilatdariya dewleta navendîya İraqê û hozên çiran, roj bi roj wek şervanekî zîrek erk û wezîfeyên zêdetir li ser milên xwe hiss dikirin.

Eşîretên kurd bi giştî û eşîretên Barzan bi taybetî di tevaya dirêjahîya dîroka xebata sîyasîya xwe de bi wefadariyek mezin û di tengaviyên herî giran de rêbatên xwe bi tenê nehîştine û bi dilsozî û fedakarî ew parastnîne. Ev rasti di bîranîyên wan serleşkêrên artêşa dewletên dagirker de ku bi hêzên Barzanîyan re ketine nava şerên



giran ji, tê dîtîn. Serleşker Teferuşyan, Hesen Erfelî û Rêzîm Axa di pirtukên xwe de vê rastîyê diselmînin.

(dûmahî rûpêla 3)

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gêneral Mela Mistefa Barzanî hertim zindî re derbas bû

(despêk rûpêla 2)

Sala 1919-an Mistefa Barzanî li ser biryara birayê xwe Şêx Ehmedê Barzanî dema ku xortekî 19 salî bu weke femandarekî şervan û şareza, bi hêza xwe wê ji bo hevkarîya xebatkarên şoreşa Şêx mehmudê Berzinçî xwe gêhand herema Silêmaniyê. Hêza wî bû du qoli ku halîkarî ji qolla Pîyaw û koma din jî ji navçeya Balek de derbas bun. Ew herçend di rê de rastî şerê bi eşîretên hevkarên inglîzan re rast hatin jî, lê bi fidakarîyê mezî û şehîtbuna çend şervanên Kurd wan xwe gêhandin herema Silêmaniyê. Mixabin berî ku ew bigêhin wê derê şoreşa Şêx Mehmede Berzençî jî bi dilî ji Kurdistanê hat dur xistin. Mistefa Barzanî bi ve kiryara xwe da îspatkirin ku pêvîsta her kes bi şêveyek netewî nêzî pirsgireka gelê xwe bibe.

Kurdistanê (Mihabad 1946) de jî Melle Mistefa Barzanî sinorên destçerîkî bi fermî nasnekirin û xwe gêhand paytexta komara bajarê Mihabadê. Ev nîşanek jî bo selmandine ve

Lê şerê herî mezin ku nemir Mistefa Barzanî hertim di jiyana xwe de bi serbilindî û şanazî behs



li şer kirîye, şerê bi navê (Dole Vajî an jî Dola Vajîya yê ku di rojên 3 û 4-ê 02). Şûbatê sala 1931-an de li Dola Vajîya li hemberî artêşa dewleta Îraqe qewimî.

rêbaratiya şoreşa Kurdan dihat hesibandin, bi giranî hat bombabaran kirin û her çend

tanê dijîn. Kesên ku li ser erdnîgarîyê bedew û rengin jîyanê derbas bikin, zu bi zu nikarin fêrî

partîya Hîwa, Mistefa Barzanî piştî 10 salan derbiderî û jîyana hêsiyê ya di destê karbi destên dewleta Îraqe de, ji bajarê Silêmaniyê bajarê Sinoyê li Rojhilatê Kurdistanê kirin. Di wan mercên nazik û hessas de vegera Mistefa Barzanî ya ber bi Kurdistanê tirs û xofek mezî xiste dilê karbidestên herdu dewletan her yekî bi qasî 50.000 dînanan ji bo kuştin an jî anina serê Barzanî dan diyarkirin. Xuyaye ku ew hejmêra bilinda diravê ku ji bo serê Barzanî hatibu diyarkirin, giringîya xebat û bizava Kurdan ya di bin serokatîye Berzanî di wê demê de dide eşkere kirin.

Bi hezaran sal e ku kurd bona azadiyê şer tike

Lê Mistefa Barzanî piştî jîyana rewşa wan salên ku li durî Kurdistanê û di bin çavderîya berpîrsiyarên dewleta Îraqe de derbas kiribû, vê carê bi hurbunî xebitî ku hêzek leşkerî ya rêkubêk li dora xwe bicivîne. Ji bona wê jî di 28.07 Julaya sala 1943-an de bi awayekî nihînî ji rojhilatê Kurdistanê vegerî cihwarê bav û kalên xwe Barzan û di demek kurd de karê zêdetir ji du hezar (2000) pêşmerge û şervanên mîrxas li dora xwe kombike. Bi vî rengî Mistefa Barzanî serhildana xwe ya duduyan di Julaya sala 1943-an de da destpêkirin û şoreşa Barzan ya duyemîn ji heya bihara sala 1945-an berdawam bu. Di vê serhildanê da ji Kurdan li hemberî hêzên dewleta Îraqe gelek serkeftin bi dest xistin.

Di çaxê şoreşa Barzan ya duyemîn de ji 2-ê Oktobra sala 1943-an heya 10-ê Novambra sala 1943-an diwartirin şerên bixwîn



Barzanîyan bi mêranî berxwedan kirin û di destpêkê de hinek serkeftin bi dest xistin lê nikarin li hemberî hêza pîrcek û cebîlanê û firokên şer yê inglîzan, li berxwebidin. Piştî we buyerê Şêx Ehmed û malbatên Barzanîyan neçar man di havîna sala 1932-an de derbasî bakure Kurdistanê bibin.

Lê bihara sala 1933-an dewleta Tirkîyê Şêx Ehmedê Barzanî ku wê demê rêberê siyasî û olîyê herketê bû, bi çend şervanên wî jî Tirkîyê teslimî dewleta Îraqe kirin. Ji vê tarîxê û pêde di dîroka serhildana Barzanîyan de rûpelê durketin û derbiderîyê vedibe û jîyanek tîjî eş û buyer di nava Kurdên başûrê Kurdistanê de dest bêdike. Dema ku Mistefa Barzanî ev bêbextîya dewleta Tirkîyê dît, ji wir ber

jîyana durî coxrafiya Kurdistanê jî bibin. Bi wateyek din jîyana durî çîya û newelên Kurdistanê jî bo Kurdan pîr nexweş e û malbatên wan yê jî Kurdistanê hatin durxistin, li benda derfetek bicuk bun vegerin welatên xwe Kurdistanê.

Şerê cihanê yê duyemîn Pîrs-gireka Kurd u Doza Mistefa Barzanî:

Şerê cîhane yê duyemîn derfetek girîng ji liv û xebata siyasîya kurdên başûr û rojhilatê Kurdistanê re afirand ku di warê ramyarê (polîtîk) de ji bo netewa xwe karekî bikin.

Sala 1943-an partiya Hîwa bi serokatîya nemir Refîq Hilmî xebatek nihînî û bi dîsplîn di bajarên Îraq û Kurdistanê de didan meşandin. Berpîrsiyarên

rastîya dîrokî bu ku di navbera Kurdan de hevgirtinek bihêz pêkhatîbu. Lê mixabin merc û rewşa siyasîya cîhanê, dîroka Kurdan ber bi rêyek din ya berovajî berjewendîyên Kurdan ajot.

Yekemîn serhildan û şoreşa Barzanî di roja 9-e Sibata sala 1931-an (09.02.1931) de bi beşdarbuna 80-ê şervanên Kurd di bin serokatîya Mistefa Barzanî de di şerêkî bi navê (Berqê Begê) li dijî artêşa Îraqe destbêkir. Di vî şerê ku piştê di domandina qedera siyasîya Kurdên başûrê Kurdistanê de rolekî girîng list, hêzên artêşa Îraqe bi giranî li hemberî şervanên kurd şikestê xwarin û xisarek canî û maddî ya zêde bi dewlwa Îraqe ket. Li hemberî şehîdbuna 5 pêşmergeyên Kurd û birindarbuna hejmarek kêman ya şervanên kurd, artêşa dewleta Îraqe 126 kuştî û bi sedan birindar li pey xwe hiştibun.

Ev tê wê wateyê ku di çaxe serhildana sala 1931 û 1932-an de êdî tiwan û hêza Mistefa Barzanî wek rêberêkî şareza li hemberî hêza dîjîmin bi temamî hatibu eşkere kirin.

Di şere Dola Vajîya de Mistefa Barzanî yê 28 salî bi wan şarezîyên ku li ser taktîkên şerê partizanî hebun, karî bi hewkarîya şervanên xwe 235 esker û femandarên artêşa dewleta Îraqe bikujin û bi sedan kes jî hêzên dewletê jî di vî şerî de birindar bun. Ev di helakî da bu ku ji şervanên Barzanî tene 12 kes hatibun şehîd kirin. Di vî şerî da jî ber wan hêriş û berwanîyên ku li gor zanist û taktîkn şerê bînumune bun, stêrka şansê Mistefa Barzanî wek rêber û serleşkerê kû jê hatî roj bi roj geştir bu û wî karî di nava Kurdên hemu Kurdistanê mezin da hêzek menewî ya bilind biafirîne. Bona wî vî şerî ne tenê di nava Kurdan de belkî di nava medya dewletên cîran û cîhanî de jî dengêkî bilind veda. Ji bona bêtir nasandina van calakîyên dîrokî li ser herketên Barzanî pewîştîyek girîng bi lêkolînên akademîk û zanistî heye.

Bihara sala 1932-an artêşa Îraqe bi hevkarî û piştgirîya hêza esmanî û leşkerîya dewleta kedxara Brîtanîya, hêrişek giran bir ser herêma Barzan. Gundê Barzan ku wek navendeke

bi çîyayên Kurdistanê çu û xwe teslimî dewlwa Îraqe nekir. Lê li ser daxwaza Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî jî xwe gihand cem birayê xwe (Şêx Ehmed) yê ku di girtîgeha bajarê Musilê de bu. Mistefa Barzanî herçend dizanî ku jîyanek tal û nexweş li benda wî ye lê ji ber tewazî û qanûnên malbatî, bi kêfxweşî jîyana girdîgehê ji xwe re hilbijart.

Sala 1932-an di çaxê jîyana hêsiyê û dilketîda Barzanîyan de, dewleta Îraqe bi rênmûniya axayên xwe yê Brîtanî Şêx Ehmed, Mistefa Barzanî û malbatên Barzanîyan berê şandin bajarê Musilê û piştê jib bo Nasiryê, Kifri û Pirde (Alton Koprî) û di dawiyê de ji bo Silêmaniyê sirgun kirin.

Di dawîya bihara sala 1936-an Mistefa Barzanî jî bo gotubêjên dîplomatîk bo bajarê Musilê hat vexwîndin, lê berpîrsiyarên dewleta Îraqe li wur Barzanî girtin û bi kiryareke durî exlaqe mirovanatîyê walîyê Musilê ye wê çaxê xwest ku bi dayîna jehrê, wî ji holê rake, lê Mistefa Barzanî piştî du hefteyan ku ketibu hale bêhîşyê, ji mirinê rizgar bu.

axa bav û kalên xwe Kurdis-



partîya Hîwa ji bo berfîhkirina kar û xebata xwe ya siyasî û leşkerî ku bikaribun ji hêza serleşkerêkî şareza mîna Mistefa Barzanî û şervanên wî mifayê wergirin di 12.07 Ji sala 1943-an de orqanîzasyona nihîniya endam û sempoatên

di navbera hêzên Kurd û hêzên dewleta Îraqe de qewimîn ku di tevaya şerên çêbuyî de rejîma Îraqe rastî xisarek mezîna maddî û mrovî bu û bi hezaran leşkeran wan canê xwe ji dest dan.

(dûmahî rûpêla 4)

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gêneral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

(despêk rûpêla3)

Di dîroka azadîxwazîya gelê kurd ya li Başûrê Kurdistanê şerên şoreşa Barzan ya duyemîn an ku şerên Şaneder, Xêrîzok, Gurêtû, Mezinê û şere Meydana Morîkê cîhekî girîng digirin ber xwe. Êdî ji wê şoreşa duyemîn û pêda mora netewayîti bunê bêtir zêdetir ruyê xwe di hereke Barzanîyan de daxuyakirin û partîya Hîwa û hemu efsar û serleşkerên Kurd ku di nava artêşa Îraqe de mijulî xizmete bun bi rihek niştimanperwerî piştgirîya vê serhildan û bizava netevi kirin. Xisara mali û canî ya ku dewleta Îraqe li hemberî şervanên Kurd tuş bibu ew neçarkirin ku di 29-ê Novembara sala 1943-an de dawa gotubêjê ji seroke hereketê Mistefa Barzanî bikin.

Di 15-ê çirîya paş sala 1945 (15.01.1945) - an de encumena Azadîyê hat pekanîn. Desthilatdarîya Îraqe li derfeteke digeriyan ku hêzên xwe xurd û berfireh bikin û bi derbeyeke yekcarî şoreşa Barzanî tekbişkîne, lê Kurdan ji bawerîya xwe bi desthilatdarîya Ereban



nedihanîn. Bi vî awayî zemineya serekî din di navbera herdu alîyan de hat duristkirin. Gotubêja di navbera herdu alîyan de negêhîşt tu encamekê û bi sere 25-ê Augusta 1945-an (25.08.1945) hevdiştinên du alî bi dawî hatin.

Kurdan careke din di 5-ê çirîya peş sala 1945-an de (05.09.1945) di şere bi nave Meydanê Morîkê de hemasêyek dîrokî afirandin. Di vî şerê giran de artêşa Îraqe bi ji destdayîna 480 kuştî û 80 dîlan ji esker û fermanarên xwe carek din bi vê heqîqetê hasîyan ku nikare bi tenê li hemberî şervanên kurd li berxwe bide. Ji ber ku di şerê navbirî de kurdan tenê 5 kûştî û 7 birîndar hebûn û nav û bangê berxwedana kurdan li her çar perçen Kurdistanê gerîya. Êdî kurden hemu Kurdistanê mezin, Başûrê Kurdistanê ji xwe re kirin Keîbeya gêhîştina xwezî, hesret û çibçîkirine daxwazên xwe yê netewî. Di wan salan de Mistefa Barzanî herçend hê di jîyane de bu jî Kurden hemu dinyayê re bibu lîdêrekî efsaneyî.

Dema ku şoreşa Kurdan

pêşket, dewleta Brîtanya dîsan bi piştgirîkirina ji dewleta Îraqe, careke din qedera siyasîya Kurden Başûrê Kurdistanê guherand. Lê îdî navê Mistefa Barzanî mîna xebatkar û serokekî qehreman li her dera Kurdistanê bi camêrî belav bubu.

Barzanî û Komara Demokratîka Kurdistan (Mihabad 1946):

Piştî şerê bi navê Meydanê Morîkê dewleta Îraqe bi hevkarîya hêza esmanîya Brîtanya ku jib o berjewendîyên xwe yê aborî hemu yasa û qanûnên mirovanetîye binpê dikirin, karê Barzanîyan tuşî sikestê bikin û newekhevîya hêzen her du alîyan, Şêx Ehmed û Mistefa Barzanî neçarkirin ku bi biryarek nu di 11-ê Oktobera sala 1945-an (11.10.1945) de ji rîya Keleşîn ya nezîkî bajarê Sînoyê bi armanca hevkarîya komara Demokratîka Kurdistan bi hejmarek mezin xwe bigîhînin Rojhêlata Kurdistanê û malbatên Barzanîyan li heremên Mirgewer, Tirgewer, Sîno, Negerdî û Mihabad hatin bi cîh

war kirin.

Di çaxê desthilatdarîya Komara Demokratîka Kurdistanê de hêzên Barzanî di parastina dewleta Kurdî de bi hemu rengan hevkarî dikirin û di çaxê komarê de bi du şerên Qarava li herêma Seqîz û şerê Milqerenî xisarek mezin li hêzên Îranê dan. Di şerê Qarava da heştê (80) serbaz û efsarên artêşa şahensahîya Îrane hatin kuştin û 120 kes jî bi dîl hatin girtin. Di vî şerê de ji ber ku hêza Kurdan heta yek kuştî jî nedabun, tirs û weşetek mezin ket nava artêşa Îranê.

Li ser rolê Barzanîyan di çaxê Komara Demokratîka Kurdistanê de gelek pirtuk û gotar hatine nîsandin, lê ji wan dokumênt û nivîsên ku ji çaxê komarê mane, xuya dibe ku hêza Barzanîyan rolekî mezin di parastina dewleta Kurdan de listîye. Li ser vî esasî ji sê mehan piştî ragehandin û ilankirina Komara Kurdistan, Mistefa Barzanî bu Gêneral Barzanî û mîna serleşker û berpirsîyarekî hêza artêşê û sê tîpan bi serokatîya her sê efsarên başurê Kurdistanê Bekir Ebdulkerîm,

Mistefa Xoşnav, Mîrhac û Reis Îzzet di bin berpirsîyariya wî de bun. **Damezirandina Partî Demokratî Kurdistanî Îraq, Tekçuna Komara Kurdistan û Meşa dîrokî ber bi Sovyêtistanê:**

Salakê piştî damezrandina Partî Demokratî Kurdistan (piştî Partî Demokratî Kurdistan Îran) piştî şewra ku bi Pêşewaya Şehîd Qazî Mihemmed û karbidestên komara demokratîka Kurdistanê re hatkirin, di 16-ê Augusta sala 1946-an (16.08.1946) de Partî Demokratî Kurdistanî Îraq ji di bin serokatîya Gêneral Mistefa Barzanî de ji bo bizava Kurden Başurê Kurdistanê hat damezrandin. Piştî ku di dawîya sala 1947-an de komara Demokratîka Kurdistan têkçu, Mistefa Barzanî bi hişyarbunêk zêde xebitî ku li hemberî dewlata Îrane berxwedanê bike û bê zerer û zîyan ber bi sinorên Kurdistanê Başur û Bakur hereket bike.

Di 31-ê Adara sala 1947-an de dema ku Mistefa Barzanî û şervanên wî pêhesîyank û Pêşewa Qazî Mihemmed hat îdamkirin, xemgîni û bêdengîyek mezin ket nava wan.

Di 15-ê nîsana sala 1945-an de hemu malbatên Barzanîyan bi serokatîya Şêx Ehmedê Barzanî vegehrîn. Başurê Kurdistanê û xwe teslîmî berpirsîyarên dewleta Îraqe kirin. Mistefa Barzanî jî meşa xwe ya dîrokî di 6-ê gulana sala 1947-an de ber bi Yekîtiya Sovyêtê, da destpê kirin. Lê meşa wan ya xwe va ji Mihabadê derketin û di yekemîn hefteya meha Adara sala 1947-an de serê Nalosê di nawbera her du alîyan de anku hêzên Kurd û Îraniyanê qewmî. Ji wê û pêda heya dawîya Adara sala 1947-an şerên Gucar (gundekî herêma Mirgever), enîya Sîno û Negerdê, şerê Qarnê li herema Xanê û şerên Ewrîsî û Helec li herema Mirgever ku di tevaya şeran de hêzên Îranî bi berxwedanê mezin hêzên Barzanî re ru bi ru mabun, di navbera her du alîyan de qewmin.

Di 3-ê Nîsana sala 1947-an de (03. 04.1947) di navbera hêzên Barzanî û artêşa Îranê û çasên ku hevkarîya dewleta Îranê dikirin, şerê Nêrgî an ji Berêzer (li Mirgewer) çêbu ku Mistefa Barzanî bi xwe ji di vî şerî de bi sivikî birîndar bu. Ji ber şertên nebaşên hewayê (etmosfer), destpêka biharê serok Barzanî û şervanên wî di 19-ê nîsana 1947-an de neçar man ku vegehrin nava axa başurê Kurdistanê. Lê zexta dewleta Îraqe û hêsbûna Şêx Ehmedê Barzanî û malbatên Barzanîyan, Melle Mistefa neçar kirin ku bi hêzek taybetî ku ji 502 pêşmergeyên herî mîrxas pêkhatibu di 25-e Nîsan sala 1947-an (25. 04. 1947an) xwe bigêhîne gundê

Bayê li bakure Kurdistanê.

Lê artêşa dewleta Tirkîyê jî li hemberî hatina wan kete nava tevgerê û ew neçar man 2 roj

bi hemu top û tank û balefirên xwe demek dirêj bu ku amadekarîyên xwe kiribun, di her sê rojan de bi giranî şikestê



piştra anku di 27-ê nîsana sala 1947-an de xwe bigêhînin gundê Cermê (an ji Cermî) û Bedkarê li rojhilatê Kurdistanê ku dikevin jêriya çiyayê Şehîdan. Li wê derê li şerê çiyayê Xehîdan Mistefa Barzanî bi dengê xemgîn û bihêz wiha got:

Gelî pêşmergeyan!! Binêhirin, ji şerê vî çiyayî em golla Wanê û Urmîyê her duyan jî dibînin, her du jî cîhwarê herî kevnare jîyana bav û kalên mene, lê li ser vî axa xwe em mehkumî, mirin û revê ne û dagirkerên Kurdistanê nahêlin em li ser axa xwe di rihetîyê de bijîn. Guneha me tenê Kurdayetî ye, hişyar bin û eme biser bikevin, cimkî em ji xwe re dixebitin...! (Mistefa Cihangîr Şatî yek ji wan 502 kesan bu ku bi serok Barzanî va çubu Sovyêtistanê).



Hereketa Barzanî û şervanên wî ber bi sînore Îran û Yekîtiya Sovyêtê didome û ew ber bi heremê Maku dimeşin. Di 9-ê heya 11-ê Gulana sala 1947-an de şerên mezin û berfireh di deşta Makuyê û çiyayên derdora wê de sê roj û sê şevan bi giranî di navbera her du alîyan de berdewam bun û di vî şerê dijwar de herçend artêşa Îranê

Di 19-ê çilayê paş sala 1948-an (18.01. 1948) de di konfiransa giştîya ku ji aliyê Yekîtiya Sovyêtê ve ji bo karê Kurdayetî yê penaberên başur û rojhilatê Kurdistanê hatibu lidarxistin, Mistefa Barzanî wek berpirsîyarekî giştîyê ve xebata hevpara Kurden her du parrên Kurdistanê, hat hilbijartin.

(dûmahî rûpêla5)

Jîyan û bi serhata azadîkarê gelê kurd Gêneral Mistefa Barzanî

44 sal ji ser wefata Serok û Rêvebirê Gellê Kûrd Gêneral Mela Mistefa Barzanîyê hertim zindî re derbas bû

(despêk rûpela 4)

Baqîrov (Serokkomarê wê demê yê komara Azerbaycanê) ji destpêka hatina hêzên Barzanîyan bi helwestek şovênistî dan û standin bi wan re dikirin. Xuyabu ku ew ji di bin tesîra desthilatdarên komara Tirkîyê de mabu ku hebuna netewa kurd înkâr dikin û Kurdîstana bakur di wan salan de di bin sîya esmanekî reş û bi goman de mabu. Bona hebuna Kurdên komara Azerbaycanê jî ku bi hejmara xwe ji kurdên komara Ermenîstanê zêdetir jî bun, ji aliyê desthilatdarên komara Azerbaycanê ve dihat înkâr kirin.

Li ser helwesta nîşparêziya Baqîrov di 29-ê Tebaxê 1948-an de Barzanî û hevalên wî ji bajarê Baku ber bi Taşkend (paytextê komara Uzbêkîstanê) hatin veguhastin û li nêzî wî bajarî hatin bi cîh war kirin.

Di 13-e Adara 1949-an de bi pîlan û komployên Baqîrov û bi destura berpirsyarên para parastina Yekîtîya Sovyetîstanê M. Barzanî ji hevalên wî cuda kirin û li herêma derya Ûral bi awayekî desteser(dest bi ser) û di bin çavderîya tund û tûj de, demeke dirêj jîyana xwe derbas kir. Lê karbidestên Sovyetîstanê di 9-ê îlona sala 1951an de careke din Mistefa Barzanî

Di çaxê desthilatdariya Xuruşhov de rewşa sîyasî û jîyana Barzanî û hevalên wî hinekî baştir bibu.

Desthilatdariya Ebdulkerîm Qasim, vegera serok Barzanî bo Îraqê û Beesî:

Piştî ku di 15-ê tîrmehê sala 1958-an de komek ji efsêrên Îraqê bi serokatîya Ebdulkerîm Qasim desthilatdariya xanedana paşayên Haşimî û Nûrî Seîd bi zerbeyek eskerî ji holê rakirin, di 6-e çirîya pêş sala 1958-an de Mistefa Barzanî piştî 11 sal û nîvan derbiderî û jîyana durî Kurdîstanê, li ser vexwesdina Ebdulkerîm Qasim vegerîna Îraqê û li Bexdayê bi cî û war bun. Pêşwazîya ku di çaxê vegera serok Barzanî de ji aliyê kurd û ereban ve jî hat kirin, pir germ û buyerek dîrokî bu. Mistefa Barzanî pir xebitî ku xwe bi şert û mercên rewşa sîyasîya Ebdulkerîm Qasim re biguncîne û heta hinek gotinên wî hebun ku gele kurd hez nedikir û bi başî nedidîtin ku serokekî mîna Barzanî ji Qasim re bêje:

“Ez xwe bi serbazekî we dizanim “

lê Barzanî bi van gotinan dixwest xurtura efserekî xwedî desthilat, têr bike û gelê Kurd û ereb di nava aştiyê de bi hevve bijîn. Di destpêkê de Ebdulkerîm

şoreşek din ya li dijî dewleta Îraqê bu.

Di hemu hevpeyvînên ku gêneral M. Barzanî bi rojnamevanên biyanî re pêk anîne, ew hertim li ser biratiya gelan û jîyanek tijî aşti bê saz kirin.

Barzanî di hevpeyvîneke xwe de dibêje:

“Em aştiyê dixwazin û bila şer bi dawî be ku kurd û ereb bi awayekî birayane û di nava aştiyê de bi hevve bijîn...! (Ji hevpeyvîneke tîlêvîzyonî ku rojnamevanekî Înglîzî pere çêkirîye).

Di 11-ê îlona sala 1961-an de Mistefa Barzanîyê nemir soresa xwe ya ku 14 salan berdewam bu li dijî rêjîma Ebdulkerîm Qasim û Beesîyên ku piştî wî hatin, dadestpêkirin. Mezin bûna Mistefa Barzanî di vî rastîyê de yê ku wî karî bi xebat û çalakîyên xwe ji serokatîya hoz û eşîretekê, sal bi sal ber bi pêşve bimeşe û di nava dîroka xebata bi şan û şerefa netewa Kurd de weke serokê neteweke bê hezkirin. Di wan salan de Mistefa Barzanî wek nûnerê pîrgireka millîya Kurd li hemu cîhanê dihat nasandin. Ji bona wê jî başurê Kurdîstanê bibû qada hevdiîna rojnamevan û siyasatvanên biyanî bi serokê Kurd Mistefa Barzanî re.

Di 8-ê Sibata sala 1963-an (08. 02. 1963) de rêjîma Ebdulkerîm Qasim bi aliyê Beesîyan ve hatibu lidarxistin, tekçu û Ebdulkerîm Qasim hat kuştin. Barzanî ji bo ku di wê dema dijwar de azadîxwazên kurd û ereb bi destê Beesîyan neyên kuştin, derîye Kurdîstan û heremên azadkirî ku di bin desthilatdariya partîya wî de bun, ji wan re vekirî hîşt û bi vî awayî gelek kesan cane xwe ji destê Beesîyan rizgarkir. Di wan rojên hessas de ku Bexda bibu qada tolhildana Beesî û alîgirên rêjîma Ebdulkerîm Qasim, ev sîyaset, durdîtin û mîrxasîya Mistefa Barzanî carek din hizr û ramanên mirovhezîya wî ji herkesî re dan ispat kirin.

Piştî ku ji salên 1963-an heya Sibata sala 1968-an desthilatdariya Îraqê di navbera Ebdulselam Arîf û Beesîyên de dest bi dest dibu, wan piştî ku hemu dijberên xwe serkut kirin, vî carê berê xwe dan Kurdîstanê û heya Adara sala 1970-an şerrên dijwar di navbera herdu alîyan de qewmîn. Piştî xebata salên giran di 11-ê Adara sala 1970-ê de li pey gotubêjên dur û dirêj di çarçoveya desthilatdariya Îraqê de otonomî ji Kurdên Kurdîstanê re hat dîyarkirin. Xuyabu ku Beesî di vî biryar û lihevhatinê semîmî

nebun û li benda derfeteke bun ku kar û barê xwe yê desthilatdariyê rêk û pêk bikin û piştê dîsan bi Kurdan re bikevin nava şer û hereketa Kurdîstanê bi yek carî bifetisînin.



Ev sirra wan bi kiryarekê hovane zu ji Kurdan re eşkera bu. Yanî dema ku di 29-ê Îlona sala 1971 an (29. 09. 1971) de îstixbarata Îraqê bi şandina çend kesên di kincên meletîyê de xwest ku rêberê şoreşê Mistefa Barzanî bikuje û ew di vî karê xwe de bi ser neketin, careke din şerên dijwar di navbera herdu alîyan de dest pê kirin. Vî carê dewleta Îraqê xebitî ku bi hevkarîya hêzek sêyemîn soresa Kurdan tuştî şikeste bike. Şer di Adara 1974-an de bi germî li hemu heremên başurê Kurdîstanê dest pê kiribu. Di Adara sala 1974an de dewleta Beesîyên Îraqê qanuna xwe ya otonomîyê îlam kirin. Lê Mistefa Barzanî ji ber mesela Kerkuk, Xaneqîn û Musilê qanuna otonomîya ku dewletê îlam kiribu, nepejirand û ew otonomîya Beesîyan otonomîyek leyîskî bi nav kir. Ji bona wê jî di Çirîya pêş sala 1974-an de bi qasî 17 mehan conta Beesîyan bi hemu şeweyên hovane, hêrişî ser gund û bajarên Kurdîstanê kirin. Bi vî rengî Beesîyan mirin, reşerojî û derbiderî li hemu Kurdîstanê direşandin. Wê demê jî cîhan li hemberî wan kiryarên Beesîyan kerr û bêdeng bu û xaça sora (Heyva Sor) cîhanî ji bi çî şeweyan hevkarîya kurdan nekirin, ji ber ku ew ji di bin tesîra dewleta Îraqê da mabun û ev jî berêvajî zagonên vî rêxistinîna cîhanî bu. Di nasandina pîrgireka Kurd de şoreş û xebata Barzanî rolekî bercav lîst.

Peymana Elcezayer, rewşa doza şoreşa Eylulê û Wefata Serok Barzanî:

Di 6-ê adara sala 1975an de Îraq û Îran bi navbeynkarîya serokkomarê Elcezayîrê (Hewari Bu mîdyên) û girêdana peymana Elcezayîr lihev hatin. Mihemed Rîza Sahê Pehlewî ku

ji aliyê Rojava û Amêrika ve wek jandarme Rojhilata Navîn dihat hesibandin, mezintirin xiyana dîrokî li Kurdan kir. Piştî wê bi sedhezaran Kurd ji başurê Kurdîstan mişextî Rojhi-

latê Kurdîstanê bun ku li seranserê Îranê wek penaber ji Kurdîstanê hatin durxistin. Durutiya şahê Îranê ku xwe warsê tac û textê padişahiya hemu Arîyan dihesî band, ji dîrokê re eşkera bu. Wî bi vî peymanê bi Beesîyan re bi cîhana sîyasetê da selmandin ku bizava nemir Barzanî bandorekê mezin li ser Kurdên Rojhilatê Kurdîstanê jî hiştîye û ev bizav ji bo desthilatdariya wî ya paşerojê li Îranê jî metirsyek mezin bu.

Mistefa Barzanî piştî ku li bajarê Kereçe hat bi cîh kirin, di hemên salê de çu Amêrika û di 1-ê Adara sala 1979-an dema ku gelê kurd piştî tekçuyîna rêjîma sîtemkara 2500 salîya Şahensahî li Îranê li bendê bun ku Mistefa Barzanî vegere Kurdîstanê û şoreşek nu li dijî dewleta Îraqê bide dest pê kirin, bi nexweşiya kansêrê li nexweşxaneyê Amêrikayê wefat kir.

Di roja 5-ê Adara sala 1979-an de termê Mistefa Barzanî bi merasîmeke li bajarê Sîno ku bi sedhezaran kes têde beşdar bubun, hat veşartin.

Lê piştî mirinê jî termê Mistefa Barzanî dîsan bu armanca komployên dewletên dagirker ku dixwestin Kurdan bi destê Kurdan bidin kuştin. Mihaciret û derbiderî li ser axa Kurdîstanê heta di çaxê mirinê de ji dev ji Mistefa Barzanî bernedida.

Di 6-ê çirîya pêş sala 1993-an termê serokê Kurd Mistefa Barzanî û kurê wî nemir Îdrîs Barzanî ji gundê Helecê yê di herema Mirgewer de vegeandin cîh warê bav û kalên wî herema Barzan. Mistefa Barzanî di dîroka sîyasîya gelê Kurd de buye nîrxekî gelemperî û wek lîdêr û serokekî doza bi şan û şerefa Kurdîstanê he jî di dilê gelê xwe da dijî.

**Amadekar:
Tahir Silêman**



vegerandin Taşkendê.

Di 5-ê Adara sala 1953-an de Josêf Stalîn mir û Xuruşhov wek sekreterê giştî û serkarê Yekîtîya Sovyetîstanê ji aliyê Partîya Komunîst ve hat hilbijartin. Li gor telîmata Xuruşhov, Barzanî li paytexta Sovyetîstanê (Moskovayê) hat bi cîhwar kirin û çend caran ji wan bi hevve hevdiîtin pekanîn.

erîm Qasim wusa da dîyarkirin ku Îraq welatê kurd û erebaye û gel li benda rojên xweş bu ku du netewe bikaribin di aşti û wekhevîyê de bi hevve bijîn. Lê aliyê Kurd û Ebdulkerîm Qasim li ser pîrgireka Kurd li hev nehatin û di Adara 1961-an de Melle Mistefa Barzanî bi yek-carî ji Bexdayê vegerî Barzan û mijulî kar û bar destpêka



ÎDRÎS BARZANÎ DILÊ ME DE ZINDÎ YE

Idrîs Barzanî di 36emîn salvegera wefata xwe de tê bibîranîn

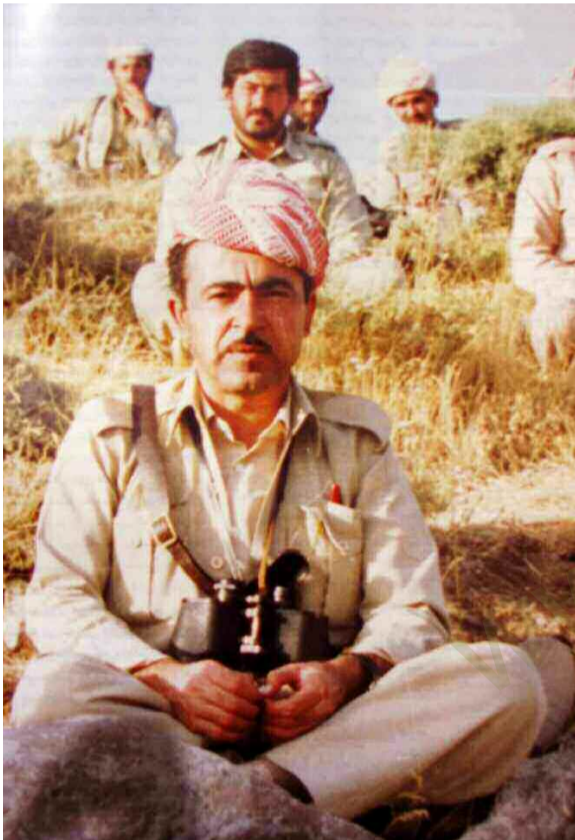
Di ser wefata Îdrîs Barzanî de ku bi tîpên zêrîn navê xwe di dîroka têkoşîna Kurdistanê de tomar kir, 36 sal derbas bûn.

Îdrîs Barzanî di Adara 1944an de wek kurê mezin ê Mela Mistefa Barzanî ji dayîk bûye. Di 2 saliya xwe de tevî bavê xwe ji bo avakirina Komara Kurdistanê ya Mehabadê koçî Rojhilatê Kurdistanê (Rojhilat) dike.

Barzanî di sala 1947an de bi hilweşîna Komara Kurdistanê li Mehabadê çû Yekîtiya Sovyetê. Piştî ku Îdrîs Barzanî li Bexdayê dest bi xwendina xwe kir, di sala 1958an de piştî vegera Mela Mistefa Barzanî derbasî Başûrê Kurdistanê bû.

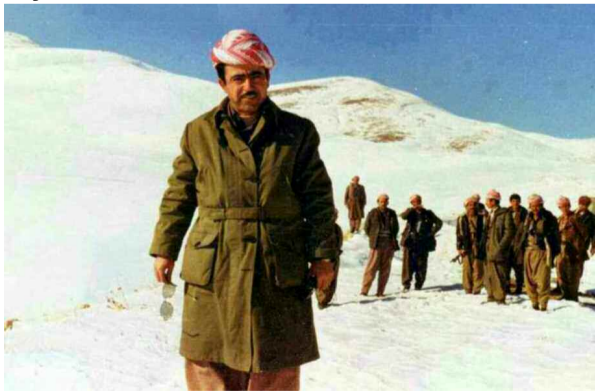
"Wî bi rola xwe di şerê Hindirênê de nav û deng çêkir"

Îdrîs Barzanî, yek ji kesayetên bibandor ê



Şoreşa Îlonê ku di sala 1961ê de dest pê kir, bi taybetî bi rola xwe di şerê Hindirênê de navdar bû. Barzanî piştî ku şoreş bi lihevkerîna serkirdayetiya Kurdistanê bi rejîma Baas re temam bû, hewlên cidî ji bo yekrêziya Kurdan da.

Îdrîs Barzanî di 31ê Çileyê 1987an de li gundê Sîlvana yê Urmîyê koça dawî kir û li goristana bajarê Şîno ya Rojhilat li kêleka bavê xwe hat veşartin.



Cenazeyên Îdrîs Barzanî û Mele Mistefa piştî serhildana 1991'ê anîn Başûrê Kurdistanê û li gundê Barzan ê Duhokê hatin definkirin.

Îro 36 sal bi ser wefata Îdrîs Barzanî re derbas bûn. Têkoşîn û dilsoziya wî ya ji bo doza Kurdistanê hê jî di hişê me de maye. **PeyamaKurd**

Serok Barzanî: Kurdên Feylî beşeke sereke ya gelê Kurdistanê ne

Serok Mesûd Barzanî di Yekemîn Konferansa Zanistî ya Navdewletî ya Jenosîda Kurdên Feylî de gotarek pêşkêş kir û ragihand: "Kurdên Feylî beşeke sereke ya gelê Kurdistanê ne."

Serok Mesud Barzanî diyar kir: "Kurdên Feylî bi awayekî wêrek rûbirûyî hemû wan hewlan bûne ku armanca wan jinavbirina Kurdên Feylî bûn. Lê belê tevî hemû wan hewlan, karîne nasane û kultura xwe biparêzin."

Serok Barzanî destnîşan kir: "Kurdên Feylî yê şoreşger karîne beşdarî damezrandina Partiyaya Demokrat a Kurdistanê û serkirdetîkirina Şoreşa Îlonê bibin. Dibe ku beşeke mezin a amadebûyan wê yekê bizanin ku serkirdetiye bilind, ji aliyê şoreşgerên Kurdên Feylî ve hatine birêvebirin, ji wan Sekreterê Giştî yê Partiyê, Seroka Yekîtiya Jinên Kurdistanê, Serokê Yekîtiya Xwendekarên Kurdistanê û beşeke din a mezin a postên payebilind."

Di axaftina xwe de Serok Barzanî ragihand: "Kurdên Feylî rêz û baweriyeke wan a mezin li cem Barzaniyê Nemir hebû, ji ber wê dilsozî û întîmaya wan a ji bo karên xwe hebû. Kurdên Feylî rastî eş û karesatên mezin hatin. Rejîma berê bi çendîn rêyan hewl da Kurdên Feylî dest ji helwesta xwe ya niştimanî berdin, lê belê hemû hewlên wan têk çûn, loma xwe spartin rêya dirindane, ji wan; veguhestina bi zorê, bi tometa wê



yekê ku biyanî ne, herwiha blokkirina serwet û samanên wan. Heta niha 12 hezar ciwanên Feylî ku temenên wan di navbera 18 heta 30 salî de bû, bi awayekî dirindane hatin jinavbirin, heta niha kes nizane li ku derê hatine veşartin jî."

Nerina Azad

Serokwezîr Mesrûr Barzanî: Komkujiya Kurdên Feylî beşek ji jenosîda gelê Kurdistanê bû

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî derbarê jenosîda Kurdên Feylî de peyamek belav kir û tê de ragihand, "Komkujiya bi hezaran Kurdên Feylî, di çarçoveya kampanya jenosîda û qirkirina gelê Kurdistanê de bû."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî li Twittera xwe peyamek belav kir û tê de got: "Rejîma berê ya Iraqê bi hezaran Kurdên Feylî koçber kirin û kuştin, ku ev yek beşek ji kampanya jenosîd û qirkirina gelê Kurdistanê bû."

Her wiha Serokwezîr Mesrûr Barzanî nivîsî: "Îro em daxwaz dikin ku pend ji paşerojê bê wergirtin û ev tawana hovane zêdetir bê naskirin."

Bi amadebûna Serok Mesûd Barzanî, Serokê Herêma Kurdistanê, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê û hejmareke berçav ji akademîsyen, pîspor û mêvanên navxweyî û biyanî, duhî 2ê Gulanê Yekemîn Konferansa Zanistî ya Navdewletî derbarê jenosîda Kurdên Feylî de dest pê kir. Ev çalakî bi sponseriya medyayî ya Kurdistan24 li Hewlêrê tê lidarxistin û dê sê rojan berdewam be.

Nerina Azad



Mistefa Hicrî: Dualîbûna referanduma Komara Îslamî

Herî dawî Xamineyî di civînekê de ligel xwendekarên Besîc, di bersiva daxwazên hinek kesayetiyên siyasî yê rexnegirên rejîmê de ku daxwaza referandumê li ser mijarên herî girîng û hestiyar ên welat kiribûn, got: Çima ger hemû ev kesên ku dibe di referandumê de beşdar bibin şiyana şirovekirina vê pirsê hene? Gelo ev mesele çî ye?

Derbarê gotinên Xamineyî de, medyayên dewletê û hinek ji alîgirên wî pêka rêçka wî hewl dan bi şiroveyên zêdetir û rohnkirinên bi mebesta piştrastkirin an gotinan, xelkê asayî, li kûrahiya hikmet û heqîqeta van gotinan bidin fêmkirin! Ji bo mînak lêdvana Xulamêlî Hedad di civîna "Şêwreya Hevalbendên Hêzên Şoreşa Îslamî de" ku her wî bixwe serkirdayetiya dikir; Ev lêdvana zêdetir dişîbiya bi lêdvanên alîgirên din yê Xamineyî ku bala van rabîkêşe. Hedad Adil tevî vê ku ragihand referandum dibe sebaba "Fitnê" û îtraf bi vê yekê kir ku ev dibe sebaba aloztirbûna rewşê bo Komara Îslamî.

Bo rohnkirineke zêdetir a vê mijarê hewceye bibêjin di referandumê de, xelk deng bi siyasat û reftar û bigiştî deng bi mana vê rejîmê nadin û ev yeka jî li qamûsa Komara Îslamî de jêra tê gotin "fitine" û bi rastî "dibe sebaba aloztirbûna rewşê bo Komara Îslamî".

Eger wan (Welî Feqîh û koma desthilatdar) piştrast bûna ku dê gel dengê xwe bidin bi rejîmê û rejîm rewatiya xwe bi dest bixe, li gorî gotina Xumeynî "pîvan dengê gel e", renga niha li derheq bi encama referandumê ewqas serhişk nedibûn û nek her bi fitine bas ji wan dikir, belkî berevajî wan destpê dikir û dubare dikirin û bi pejrandinê şiyana şiroveyên xelkê yê li derheq bi van pirsan dikevin piroseya referandumê. Heta wira dikarin bibêjin: Rejîm pêşvext li raman û dengê xelkê li derheq bi vê referandumê agehdare û dizane ku Komara Îslamî bê guman dorana sereke ya referandumê ye, ku xelk bi

şeweya azadane û bi bê tirs li hêzên serkutker û encamên vê beşdarî dikin. Lewma, rejîmê berevajî propagende û hera û hurayên medyayên hikûmetî û taqma alîgir, rejîmeke kes nexwaz û nefretêkirî û piştîre jî ji nav diçe.



Aliyeke din a vê mijarê eva ye ku, bi salan e xelk ji Komara Îslamî bêzar û bê hêvî bûye, çimkî di heyama wan salan de, hebûna hêviya çaksaziye û vekirbûna nav rejîmê di çarçoveya azadiyê de bûye mijareke bê binyat, bi hegera vê ku rejîm di bersivdan û baştirkirina rewşa jiyana xelkê û sedan daxwaziye liser hev kombûyî yê rewayên din xemsar bûye û roj bi roj zêdetir givaş xistiye ser xelkê. Armanca tevgera "Jin, Jijan, Azad" ku nêzî 8 mehan berî niha û piştî kuştina "Jina" yê ji aliyê hêzên "Geşta Îrşad" ve dest pê kiriyê, li hundirê xwe de dirûşmên pêkhatîşikên û herifiner li hemû cihên welat de bilind kirine û heta niha jî berdewam in, li pey derbasbûna tevaw ji Komara Îslamî bûye, tevgerê ku taybetmendiyên vê zêdetir wek referanduma "Ne bo Komara Îslamî" ye.

KOMARA KURDISTANA MAHABADÊ BERÎYA 77 SALAN DI 22-01-1946-AN DA LI MAHABADÊ HATIBÛ DAMEZIRANDINÊ

Mahabat Kürd Respublikası 22 yanvar 1946-cı ildə yaranmışdı



Mahabat'da dini və siyasi möhtərəmliyi olan Qazı Məhəmməd, 21.01.1946 tarixində Mahabad ən böyük məscidində parlamento hazırlıq yığıncağını edər, 22.01.1946 tarixində Carcira meydanında Kürd respublikasını elan edir.

1944 "Komela Jiyana Kurd" adıyla qurulan

təşkilat, 1945-ci ildə Qadi Məhəmməd başçılığında "Kurdistan Demokrat Partiyasını" qurur. Mahabatda dini və siyasi möhtərəmliyi olan Kadi Məhəmməd, 21.01.1946 tarixində Mahabad ən böyük məscidində parlamento hazırlıq yığıncağını edər, 22.01.1946 tarixində Carcira meydanında Kürd respublikasını elan edir.

Bütün Kürd və tayfa qruplarının olduğu bu tarixi toplantıda, Kadi Məhəmməd Sovetlər Birliyinin maddi və mənəvi dəstəyinə toxundu kimi Azərbaycan xalqının dostlugunuda dilə gətirir. 11.02.1946 tarixində parlamentoda and içdikdən sonra vəzifəyə başlayır. 23.04.1946 da kürd və Azərbaycan hökumətləri arasında dostluq imzalanır. Gənc və dinamik olan kürd hökumətində kişilər iştirak aldıkları kimi qadınlarda yer alır.

Dövlət Başçılığını Qazi Məhəmməd və Müdafiə nazirliyini Molla Mustafa Bərzaninin yer aldığı respublika, 17 Yanvar 1947-ci ildə İran rejimi tərəfindən yıxıldı və 31 Mart 1947-ci ildə Qazi Məhəmməd edam edildi. Kürd Respublikasının yıxılmasıyla Molla Mustafa Bərzani qarşıdurmalardan sağ qalan peşmergeleriyle Sovetlər Birliyinə keçər.

Mahabad Respublikası dövründə "Ey Reqîp" adlı şeir kürdlərin milli marşı olaraq qəbul edildi.

Komara Kurdistanê berîya 77 salan di 22-01-1946-an de li Mahabadê hatdibû elam kirin. Serokê Komara Kurdistanê Qazî Muhamed, li Meydana Çarçirayê ya bajarê Mahabadê avakirina komarê, wek rojeke pîroz ji gelên Kurdistanê û raya cîhanê re eşkere kir. Qazî Muhamed di gotara xwe de, destê dostaniyê dirêjî cîranên Kurdistanê kir. Lê avakirina Komara Kurdistanê, di çavên neyaran de, bû kelemekî girs û tûj.

Danasîna Komarê, di nav miletê Kurd de, kelcanek nedîfî afirand. Bi qasî hevkarîya kurdan bihêz kir, herweha hevkarîya nava Komara Ezarbeycan û Komara Kurdistanê jî bi hêz kir. Dewleta Tirk wek hercar vê derfeta Rojhelatê Kurdistanê, bi xeterî şîrove kir û xwest bi destdirêjîyê, neyartîyê di nav hevkarîya kurd û ezarbeycanîyan de peyda bike. Jîyana Komarê kurt bû, lê di dîroka Kurdistanê de, bû destan û nimûneya serxwebûn û hevkarîya beşên Kurdistanê.

Tevaya dewletên cîhanê, bi derfet û momentên dîrokî ve hatine damezrandin. Komara Kurdistanê jî bi derfeta şerê cîhanê yê duwemîn ve xeyalên Kurdistanîyan li Rojhelatê Kurdistanê bi rastîyê wergerand. Di dema şerê cîhanê de, di

sala 1941an de Yekîtiya Sowyetan û Bîritanya Mezin, li ser dagîrkerin û parvekirina Îranê li hev kirin. Di nava demê de, kurdan li rojhelatê Kurdistanê vê derfeta bi kar anîn û dezgehên xwe yê neteweyî kirin yek. Komeleyê Jîneweyê Kurdistan û Cemiyeta Hêwî peymanê hevkarîyê ava kirin. Rewşa cîhanê, Îran û Kurdistanê rê ji yekîtiya kurdan re vekir. Bi encama hevkarîya nava hêzên kurdan, cara yekem PDKÎ hate avakirin. Avakirina PDKÎ, pêngaveke netewayetî bû ku di dîroka Kurdistanê de roleke sereke wergerîye.

Di wê heyamê de, li başûrê Kurdistanê, bi serokatîya Şêx Ehmedê Barzanî serhildan berdeyam dikir. Derfeta Rojhelatê Kurdistanê, Barzanîyan ber bi xwe ve bir û di sala 1945an de serokê nemir MustefaBarzanî jî bi pêşmergêyan xwe beşdarî nava Rojhelatê Kurdistanê bû. Barzanî, bi serokatîya Şêx Ehmed û Barzanîyê nemir ve ji bo xizmeta şoreşa Kurdistanê amade bûn.

Dewlet, bi gelemperî bi du derfetan dikarin bêne avakirin. Derfeta nav xweyî û ya jî derfetên derveyî. Rewşa Kurdistanê ya wê demê ya navxweyî, herçiqasî yekîtiyek sîyasî hati-



bû avakirin jî kelecana avakirina Komara Kurdistanê berfireh bû û alîkarîya pêşmergêyan Başûrê Kurdistanê, bi serokatîya Mustefa Barzanî girtibûn jî mixabin Komara Kurdistanê, ji derfeta avakirin û parastina dewletek serbixwe bêpar bû. Gelek eşîrên kurdan, dest ji pêgehên xwe û berjewendîyên xwe yê eşîrî bernedan û gelek ji wan neyartîya şoreşê kirin. Rewşenbîrî, xwendevanî li Kurdistanê jar û hejar bû. Kurd bi tevahî û bi rêk û pêk nehatibûn organîze kirin. Civat û neyartîya eşîrî, astengên sereke bûn. Hestên neteweyî, ne di asta avakirina dewletek serbixwe de bûn.

Derfeta alîkarîya derve ku ew jî alîkarîya Sowyetê bû, ji bo avakirina Komara Kurdistanê sereke bû. Bi alîkarîya Sowyetê, du komardewlet li herêma di bin desthilatdarîya Sowyetê de bûn, hatin avakirin. Ew jî Komara Ezarbeycan (Hukûmeta Milî ya Ezerbeycanê) û Komara Kurdistanê bû. Vê rewşê, derfetek dîrokî pêşkêşî Rojhelatê Kurdistanê kir. Kurdan, bi serokatîya Qazî Muhamed vê derfeta dîrokî bi kar anîn û avakirina Komara Kurdistanê di 22-01-1946an de, li meydana Çarçira ya bajarê xoşewîst Mahabadê îlan kirin.

Serokê nemir Mustafa Barzanî, ji aliyê hukûmeta Kurdistanê, weke generalê şoreşê û serokê pêşmergêyan hate helbijartin. Barzanî, bi pêşmergêyan xwe, li welatê xwe û şoreşa Rojhelatê Kurdistanê xwedî derket û ji bo hevkarîya nav beşên Kurdistanê, nimûneyek balkêş û yekta pêşkêşî dîroka Kurdistanê kir.

Komara Kurdistanê, tenê 11 mehan jîya. Lê di vê dema kurt de, desthilatdarîya Komara Kurdistanê, ji bo tevgera neteweyî, tecrûbeyên bêhempa weke mîras li dû xwe hişt. Lê mixabin, tevgera rizgarîxwazîya neteweyî, ji tecrûbeyên Komara Kurdistanê zêde sûd wernegirt. Derfeta duwem. li Rojhelatê Kurdis-

tanê, bi şoreşa Îslamî ve derket holê. Di demek kurt de, tevaya Rojhelatê Kurdistanê ket bin destên tevgera Kurd. Lê mixabin, rewşa navxweyî û ya cîhanî rê neda ku ev derfet jî bi avakirina statuyek neteweyî bi encam bibe. Tevgera Kurd, Wesîyeta Qazî Muhamed ji bîr kir û Ebdurrehman Qasimlo û piştî Dr. Sadik Şerefendî û hevalên xwe ketin xefika neyaran û jîyana xwe ji dest dan. Mixabin ev derfet jî ji dest hate berdan.

Komara Kurdistanê, ji miletê Kurd re, Alaya Rengîn û Sirûda Netewî weke mîras hişt. Komara Kurdistanê, li mîrasa miletê Kurd, ji Împeratorîya Medan hetanî Komara Araratê, li remza neteweyî Alaya Kurdistanê xwedî derket û weke mîras radestî serokê Nemir Mustefa Barzanî kir. Avakirina artêşa neteweyî ya modern, avakirina dadgeh/dadwerî wek dezgeh, perwerdeya bi Kurdî, pêşkêşkirina derfetan ji bo keç û jinên kurdan û berhevkerina bacê ku wek bingeha aborîyê pêşkêş kir, çend nimûneyên girîng yê mîrasa Komara Kurdistanê ne. Lê mixabin ji bo berdewama Komarê û bicîkirina meramên miletê Kurd derfet nehatin piştî 11 mehan hate rûxandin.

Piştî peymanê Yaltayê, Yekîtiya Sowyetan, li gor şertên peymanê, hêza xwe ji Kurdistan û Ezarbeycanê paşde vekişand. Desthilatdarîya Îranê, bi alîkarîya Bîritanyayê berê Ezarbeycan û paşê jî Kurdistan dagîr kirin û Komara Ezarbeycan û Komara Kurdistanê rûxandin. Qazî Muhamed û hevalên wî, li Meydana Çarçirayê ku cîyê îlankirina Komara Kurdistanê bû, ji aliyê dagîrkerên hov di 31-03-1947an de hatin darvekirin û beşdarî nav karwanê pakrewanên Kurdistanê bûn.

Ji tecrûbeyên Komara Kurdistanê sûd wergirtin, îro ji herdemê bêtir aktuel û girîng in. Îro wek derfeta şerê cîhanê yê duwemîn, rewşa cîhanê, hevkarî û helwesta hêzên navneteweyî. derfetên airîna

pêşkêşî kurdan dikin û berjewendîyên hêzên navneteweyî û yê kurdan diguncin. Lê mixabin piştî desthilatdarîya li ser xaka xwe ya 30 salî hînê jî BaşûrêKurdistanê, ji artêşek hevbeş, aborîyek hevbeş, dadwerîyek hevbeş û perwerdeyek hevbeş bêpar e. Desthilatdarîya Rojavayê Kurdistanê, bi îdeolojîya bîyanî jahrdadayî bûye û vî beşê Kurdistanê ji kurdan xalî dike. Desthilatdarîyek totalîter ku dijî Alaya Kurdistanê û destkeftiyên kurdan tevdigere.

Bakur û Rojhelatê Kurdistanê, ji hevkarî û yekîtiyek neteweyî bêpar tevdigere. Bakurê Kurdistanê, bi îdeolojîya Turkiyeyîbûn û Tirkîtiyê ve dagîrkerî xurtir kirîye. Lê derfeta sêyem ya Rojhelatê Kurdistanê li ber derî ye. Desthilatdarîya Îslamîya Şîîe, êdî di nav qeyrana sîyasî û aborî de, li cîhanê terora îslamîya sîyasî didomîne û tevaya hêzên demokratîk yê cîhanê, daye hember xwe. Bi darvekirin, asîmîlekirin, koçberkirinê ve dixwaze miletê Kurd û pêkhatiyên Îranî bédeng bikin. Lê berbanga dawîya jîyana rejîma îslamî ya dîktator û hov xuya dike. Ji bo bikaranîna vê derfetê pêwîst e ku tevgera Rojhelatê Kurdistanê xwe amade bike.

Kurd bi, derfetên navxweyî tenê nikarin welatekî serbixwe, miletêkî azad û civatek demokratîk ava bikin. Ji bo bîdestxistina van armancên pîroz alîkarîya derve bivê neyê ye. Lê alîkarîya derve jî divê bi hevkarîya navxweyî û yekîtiya neteweyî lihevkerî be. Em hevî-darin ku Kurd van derfetan ji dest bernedin û bi karesetên nu ve rûbirû nemînin.

Rêberên Komara Kurdistanê, bi tecrûbeyên xwe, rêberên miletê me ne. Em minetarên pêşewa Qazî Muhamed û Serokê nemir Mustefa Barzanî ne. Ruhê wan şad bin. Serşorî û rûşî para dagîrkeran be.

Bijî hevkarî û alîkarîya neteweyî, bijî Kurd û Kurdistan!

Tahir Silêman

"Deskeftiyên Kurdistanê ji berhema xebata Barzaniyê Nemir in"

Îro 120 saliya jidayîkbûna Barzaniyê Nemir bavê ruhanî yê neteweya Kurd e, Pêşmergêyan



herdu şoreşên Îlon û Gulanê jî dibêjin, pêwîst e û erk e jî ku hemû Kurdek li ser rêbaza pîroz a Barzaniyê Nemir berdwam be ji bo ku Kurd bighên hemû mafên xwe, ji ber ku ew destkeftên niha berhema xebata Barzaniyê Nemir in.

Pêşmergêyan herdu şoreşên Îlon û Gulanê Sidîq Goran ji malpera fermî ya Partiya Demokrat a Kurdistanê KDP.info re ragihand: "Îro 120 sal bi ser jidayîkbûna Barzaniyê Nemir bavê ruhî yê neteweya Kurd derbas dibe, ku rojeke geş e ji bo Başûrê Kurdistanê. Ji bo herçar parçeyên Kurdistanê rojeke geş e, ji ber vê yekê divê em hemû li ser rê û rêbaza pîroz a Barzaniyê Nemir berdwam bin û em xizmeta vê rêbazê bikin, heya ku em bigihin hemû daxwaz û mafên xwe yên ji ber ku Barzanî dibistanek bû ji bo hemû parçeyên Kurdistanê."

Sidîq Goran wiha got: "Barzaniyê Nemir serkirdeyê netewî û niştîmanperwer bû û ti cudahî nedikirin, xwe pêşmerge dihesiband û li kêleka Pêşmerge xebat dikir, jiyana wî jî ji ya

Pêşmergêyan cuda nebû û hertim xizmeta gelê Kurd dikir. Ez bi xwe jî gelek caran pê re rûniştîme, li Nexde û li Kerec û li Qesrê. Gelekî vekirî bû û herdem em şîret dikirin û digot li ser xebatê ji bo mafên gelê Kurd berdwam bin. Niha jî mezintirîn destkeft ji bo gelê Kurd bi dest hatîye peyman 11ê Adara 1970ê ye ku ez endamê rêxistina partiye bûm û ez 23 salî bûm, lewma ew peyman baş tê bîra min."

Wî pêşmergêyan dêrîn wiha got: "Divê em hemû li ser vê rê û rêbaza pîroz berdwam bin û helbet destkeftên me ji berhema xebat û têkoşîna Barzaniyê Nemir in, lewra niha bêyî Serok Barzanî û vê rêbazê dê çareserkirina kêşeyan zehmet be, ji ber wê jî pêwîstiya me bi vê rêbazî her heye ji bo ku em hemû mafên gelê Kurd bidest bînin."

Ji aliyê xwe ve, pêşmergêyan herdu şoreşên Îlon û Gulanê Ebdulqadir Mihemed Mensûr ji malpera fermî ya Partiya Demokrat a Kurdistanê KDP.info re ragihand: "Em hîn li ser rêbaza pîroz a Barzaniyê Nemir in. Erkê me ye ku em wek Barzanî ligel hejar, cotkar, karker û hemû çînên din bin. Divê em hertim pêbendî vê rêbazê bin, ji ber ku xebata Barzanî hertim ji bo bidestxistina mafên gelê Kurd bûye."

Wî pêşmergêyan dêrîn wiha got: "Destkeftên niha ji berhema têkoşîna Barzaniyê Nemir in, ji ber wê jî erkê me ye ku em heman rê û rêbazê bişopînin da ku destkeftên zêdetir ji bo gelê Kurd bidest bixin, ji ber ku wê demê Qazî Mihemed ji Barzaniyê Nemir re gotibû ezê bêmidarvekirin û Ala Kurdisatanê da Barzaniyê Nemir. Barzaniyê Nemir yê hemû parçeyên Kurdistanê bû, ne tenê Başûrê Kurdistanê." Ebdulqadir Mihemed Mensûr wiha got: "Em beşdarî hemû şoreşan bûne û şoreşên bi serokatiya Barzaniyê Nemir hemû ji bo bidestxistina mafên gelê Kurd bûne û piraniya destkeftan bi destên nemir Barzanî hatine bidestxistin."

KDP.info

Qubad Talebanî: Pişka Herêma tevli nekokiyên siyasî nekin

Cîgirê Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Qubad Talebanî tekez kir ku stratejiya me ew e ku xizmetguzariyê ji hinardekirina enerjîyê re

"Divê em ji vê derfetê sûd werbigirin ji bo hinartina petrol û gazê li Êraqê. Di vê mijarê de bi stratejiyên nû pêdiviya me bi geşepêdana zêdetir heye da ku

kir ku em giringiyê nadin kî petrolê difroşe, lê divê em bizanin ka çawa petrolê difroşin û dahata wê li ku diçe, mebesta min zelalbûna xerc û dahatê ye û em piştgirîya xwe radigihînin bo rêkeftina Herêma Bexdayê li ser pîsa petrolê, ji ber ku SOMO kompanyayêke berpîrê hinartina petrola Herêma Kurdistanê ye.

Derbarê pîsa mêhvanekî derbarê hinardekirin û dahata petrola herêma de jî, Qubad Talebanî got: Ez venaşêrim ku li Herêma Kurdistanê xwepêşandan li ser pîsa neftê tên kirin, mafê hemwelatîyan herêma heye ku bizanin çawa naftê frotin Got jî: "Herêma Kurdistanê bi salan bûdce nîne, lê bûdce piştî şeffafiyetê di dahat û xercîyan de ye."

Qubad Talebanî li ser pîsa mêhvanekî din derbarê pişka herêma de bûdceya Êraqê de got: "Em piştewaniya projeyasaya bûdceyê di ku em dixwazin hemû maf û darayiyên Herêma Kurdistanê di bûdceya Êraqê de bêmidarvekirin û divê pişka ku tê herêma bi nekokiyên siyasî re neyê tevlihevî kirin û aliyek bi tenê ye Dahatên herêma yekdestdar û wek ceza li dijî herêmeke diyarkirî bikar tînin, berovajî, em dixwazin hemû navçeyên Herêma Kurdistanê bêmidarvekirin ji pişka herêma sûd werbigirin."

PUKMEDIA



pêşkêşî welatîyan bikin û em naxwazin pişka herêma ji bûdceya ku ji Êraqê tê, bi nekokiyên siyasî re têkel bibe.

Dibêje "Li ser dosyaya petrolê li Herêma Kurdistanê û çawaniya firotina wê û dahata wê xwepêşandan tên kirin û mafê welatîyan heye ku hûrgiliyên wê pîrê bizanibin.

Qubad Talebanî îro Çarşemê di çarçoveya beşdariya di Dîdara Êraqê ya ji bo asayîş û geşepêdanê de li Bexdayê ragihand, pêwîstiya Êraqê û Herêma Kurdistanê bi hinartina petrol û gazê heye û pêwîstiya me bi qanûna gazê heye û berî hinardekirinê, divê em li ser dabînkirina hewcedariyên herêma bifikirin û vê enerjîyê bi awayekî bikar bînin.

em di destpêkê de xizmetguzariyê ji welatîyan xwe re pêşkêş bikin bi awayekî ku dahata enerjîyê ji welatîyan re vegere. Lê belê em dizanin ku pîsa enerjîyê ne pîrsîrêkekek e ku di rojê de were çareser kirin, lê em ji paşeroja xwe geşbîn in."

Qubad Talebanî derbarê helwesta aliyên siyasî li ser pîsa neft û gazê de amaje bi wê yekê jî kir: "Pêwîstiya aliyên siyasî xwedî niyetek baş û rast bin û di warê hinartina petrol û gazê de hevkar bin, ku ew yek dikare roleke girîng di bûdceyê bilîze û li ser pêşnûmeya qanûna bûdceyê li hev bikin."

Qubad Talebanî di wê dîdarê de got: "Me çendîn caran di hevpeyvînan de tekez

Nêçîrvan Barzanî serdana Bexdayê dike

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî serdana Bexdayê dike û ligel Serokwezîrê Iraqê dicive.

Li gorî zanyariyan, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî ji bo beşdarî panelê derbarê Herêma Kurdistanê de bibê, îro 4ê

Gulana 2023an serdana Bexdayê dike.

Her wiha Nêçîrvan Barzanî li Bexdayê dê ligel Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî jî bicive û rewşa Iraqê û navçeyê û pêwendiyên Hewlêr û Bexdayê gotûbêj bike.

Nerîna Azad

Ebdurehman Kurt: Serxwebûna Kurdistanê ji bo hemû kurdan giring e

Endamê Encûmena Rêberîya AK Partiyê Ebdurehman Kurt dibêje, ew serxwebûna

giring e. Ji bo ku kurd xwe bi mîletên din yê cihanê re wekhev bibînin û di gelek



Başûrê Kurdistanê girîng dibînin. Derbarê PKKê de jî got, tiştê PKKê bi şerê pîncî salî nekarî bidest bixwe, me bi rêyên demokratîkî ji kurdan pêk aniyê.

Parlamentê berê û endamê Encûmena Rêberîya AK Partiyê Ebdurehman Kurt di dema beşdariya de bultena Kurdistan24 de da xuyakirin, ew serxwebûna Başûrê Kurdistanê girîng dibînin, lê vê yekê jî b hemû parçeyan nabe.

Ebdurehman Kurt got: "Ji bo fermîkirina hebûna hemû kurdan di asta navdewletî de, damezrandina Kurdistanê serbixwe ya Iraqê, ez girîng dibînim. Di asta navdewletî de fermîbûneke wiha ji bo bicîhbûna hestên neteweyî yê kurdan

waran de ji pêwîstiyê wiha heye ku kurdê şanazîyê pê bikin. Lê ji ber cudabûna rewşa civakî û kulturî, ew yek jî bo hemû parçeyan nabe."

Ebdurreham Kurt dibêje jî, tiştê PKKê bi şerê pîncî salî nekarî bidest bixwe, di dema AK Partiyê de û bi riyên demokratîkî ji bo kurdan hatine bicîhkirin.

Ebdurreham Kurt da xuyakirin jî, "Berê pîsa sereke ya kurdan li Tirkîyeyê, pîsa qebûlkirina hebûnê bû. hebûna kurdan nedihat qebûlkirin, bi AK Partiyê re pîsa hebûna kurdan nemaye, pîsa wekheviya wan destpê kiriyê. Divê êdî em li ser qonaxên wekheviyê biaxivin. Ev jî bi siyaseta sivîl dibe."

Nerîna Azad

Jîyan û serhatda Serok Mesûd Mistefa Barzanî

Mesûdê kurê Mela Mistefa Barzanî di 16-ê tebaxa 1946-an de li bajarê

girtiyê stûyê xwe.

Piştî ruxandina Şoreşa Îlonê li enca-



Mehabadê li Kurdistanê Îranê, li ber sîhê alaya Kurdistanê û li roja damezrandina Partiya Demokrat a Kurdistanê ji dayik bûye. Li serdema temena kurd ya Komara Kurdistanê li Mehabadê ku yekemîn giyana serbixwe ya kurdî bûye.

Piştî rûxana Komara Kurdistanê di sala 1947-an de, binemaleya Mesud Barzanî li gel komek li pêşmergeyan û binemala wan naçar bûn vegerin Kurdistanê Iraqê û paşê li aliyê rejîma Iraqê ve hemû bo bajarên xwarê Iraq hatin dîrxistin, bi taybetî Bexda û Besre, lê belê Mela Mistefa Barzanî, bavê Mesud Barzanî, rêberê şoreşa kurd li gel hevalên xwe berbi aliyê Yekîtiya Sovyetê bi rêketin û heta sala 1958-an li wir man. Mesûd Barzanî bi sedema hokara siyasî û peywendiya bi şoreşa Îlonê xwendina navendî temam nekir û Bexdayê bi cîh hişt û li temena



belê wê roja ku Barzanî 1-ê adara 1979-an gihîştê Îran, bavê wî li Washington koça dawî kir. Li meha mijdara 1979-an, li kongreya nehem a Partiya Demokrat a Kurdistanê bi awayekî demokrasiyane



Barzanî Serokê Partiya Demokrat a Kurdistanê hate hilbijartin. Rola her yek li Mesûd Barzanî û Îdrîs Barzanî yê birayê wî, gelek berbiçav bûye di salên 1980-ê, heta wekî 1987-an de li damezrandina çendîn komeleyên siyasî li Iraq û bi taybetî ku, bereyên Kurdistanê li çendîn rêxistin û hizbên Kurdistanê damezrand.

Barzanî û ji malbata xwe gelek qurbanî li ser kêşeya kurd daye û li dawiya li

dayik bûnê heta 12 sal bavê xwe nedîtiye, ku ew li dûrî welat li Yekîtiya Sovyetê dijiya. Sîxurên rejîm sê birayê Barzanî teror kirine 32 kes le endamên malbata wî li gel wan 8000 Barzanî bûn ku ji aliyê rejîma Bees ve di sala 1983-an de hatin enfalkirin. Mesûd Barzanî xwedî çendîn hewldanên terorê bûye bi



wekî serokê herêma Kurdistanê hate hilbijartin û li roja 20-ê tebaxa 2009-an li beramber Parlemena Kurdistanê sonda

gundê barzaniyan xera kiriye ku gundê birêze, Barzanî pirtûkekî li ser rola dîroka Mistefa Barzanî bavê xwe li Tevgera Neteweya Kurd li jêr navê Barzanî û Tevgera Rizgarîxwaziya Kurd ku li sê bergan pêk hatiye nivîsandiye, li gel çendîn gotar û babetên siyasî ku li rojname û kovarên Kurdistanê hatine belav kirin. Piştî şerê hevpeymaniyên dijî bi Iraq, Barzanî hem ahengî bereya Kurdistanê kir û serkirdayetiya raperîna adara 1991-ê kurdan kir ku bûye hoya azad kirina beşekî mezinê Kurdistanê Iraqê ji destê rejîma Bexdayê.

Di meha nîsana 1991-ê de gûftûgo li gel Bexdayê dest pê kir û Barzanî ji bo çendîn mehan serokayetiya şanda kurdî kir ku li hemû hizbên bereya Kurdistanê pêk hatibûn. Li gûftugoyan bi hîç encamek negihîştin bi sedema redkirina daxwaziyan kurd ku birîti bûn li otonomî herêmeyî û demokratîzekirina ji aliyên Iraqê ve. Her wiha li kongreya 12-ê ya Partiya Demokrat a Kurdistanê di sala

1999-an de Mesûd Barzanî serokê Partiya Demokrat a Kurdistanê careke din hatiye hilbijartin. Mesûd Barzanî li salên nohtan û heta weku ji navçûna rejîma Bees, beşdarî çendîn kongre û civînên navdewletî kiriye. Wekî civînên Washington li sala 1992-an û paşê li 1993-an û li kongreya Selahedîn a 1992-an û kongreya Londonê ya Îlona 2002-an û kongreya Selahedîn a şubata 2003-an. Barzanî roleke xwe yê serekî li sercem pêşhatiyên siyasîyê Iraqa nû da hebûye, paşê li damezrandina Encûmena hukimrana Iraqê di 31-ê tîrmeha 2003-an, ku têda bûye endam û dawiyê jî bûye serokê encûmenê.

Di 12-ê hezîrana 2005-an de Mesûd Barzanî wekî yekemîn serokê herêma Kurdistanê ji aliyê Encûmena Nîştîmanî



ya Kurdistanê Iraqê ve hate hilbijartin.

Mesûd Barzanî li hilbijartinên roja 25-ê tîrmeha 2009-an bi rêjeya 70% ê denggan bi destxist û bi awayekî raste rast ji aliyê gelê Kurdistanê ve duyemîn car

yasayî xwar. Wekî serokê herêmê, li çendîn welatan bi seredanên fermî kiriye û çendîn serokê welat û serokwezîrê van welatan dîtiye, li encama van hevdiyan de li gel serok George W. Bushserokê Amerîkayê di 25-ê cotmeha 2005-an de û Tony Blair serokwezîrê Britanya di 31-ê



cotmeha 2005-an de û papayê Vatîkanê di 14-ê mijdara 2005-an de û Silvio Berlusconi serokwezîrê Îtalyayê di 13-ê mijdara 2005-an de û Abdullah keyê Erebiyana Siyûdî di 13-ê adara 2007-an de û Abdullah keyê Urdunê di 19-ê adara 2007-an de. Wekî serokê herêmê ji bo geşkirina hevpeymanî li nav hêzên siyasîyên Kurdistanê çend organekî damezrandiye û li herêmê proseya biryardanê baştir kiriye:

- Li roja 22-ê kanûna 2007-an Encûmena Serokayetiya Kurdistanê hate damezrandin ku têda serokê herêmê serpereştiya civînan dike, û cîgirê serokê herêmê Kosret Resul li gel serokê Parlemena Kurdistanê û serokê Hikûmeta Kurdistanê û cîgirên wan û serokê



Dîwana Serokayetiya Herêmê. Heya niha berdewamiya Serokatîyê Kurdistanê û siyasîmedarê aramiya Rojhilata Navine.

- Encûmena bilinda Partiyên siyasîyan, ku kesayetiya yekem a partiyên siyasîyan têda endam in, ku ji van hizbên xwarê ve pêk dihê: Partiya Demokrat a Kurdistanê, Yekîtiya Nîştîmanî ya Kurdistanê, Partiya Zehmetkêşên Kurdistanê, Partiya Sosyalîst a Demokrat a Kurdistanê, Yekgirtiya Îslamî ya Kurdistanê, Komeleya Îslamî ya Kurdistanê. Serok Barzanî şeydayê xwendinê bi taybetî jî hez bi xwendina pirtûkên dîrokî û siyasî û serbazî dike û her wiha gelek hez ji werzîşê dike. Mesûd Barzanî sala 1965-an dest bi jiyana hevîniyê kiriye û xwedî heşt zarokane. Barzanî şarezayî bi temamiya zimanê kurdî û erebî û farisî ye, her wiha şarezayî zimanê îngilîzî ye û dikare pê biaxwe.

Amadekar: Tahir Silêman

“Diplomat” qəzetinin arxivindən

1947-ci ildə kürd xalqının qəhrəman oğlu Molla Mustafa Barzani 504 Peşmərqəsi ilə Azərbaycan pənah gətirmişdir

Qəhrəman kürd xalqı hər zaman dar gündə Azərbaycan xalqına arxa və dayaq olmuşdur



Müsahibim 1946-cı ildə Pişəvəri ilə birlikdə Azərbaycana gələn, hazırda ADF-si MK-sının sədri Əmrəl bəy Ləhrudidir.

-Əmrəl müəllim, xahiş edirik Molla Mustafa Barzani haqqında xatirələrinizi danışsınız.

-Molla Mustafa Barzaninin qəhrəmanlığı haqqında, istər o tayda, istərsə də bu tayda çox eşitmişdim. O, bütün döyüşlərdən qalib çıxırdı, çünki onun peşmərqələri könüllü ona qoşulmuşdular və hamısı da çalışırdı ki, ondan qabaq döyüş meydanına atılsın. Onların bu cür döyüş taktikası hər zaman düşməni qaçmağa məcbur edirdi. Peşmərqələri ölümlü özlərinə şərəf bilirdilər.

SSRİ-nin xeyanətindən sonra Pişəvəri Molla Mustafa Barzanini eşitmədi Bakıya gəldi və gəldiyi gündən də gəlməyinə peşman olmuşdu. Geri qayıtmaq planı üzərində işləyib partizan hərəkatı başlatmaq istəyirdi. Ona görə Mahabada adam göndərdi. Lakin, gec idi. Molla Mustafa Barzani 1947-ci ildə Təbrizdə olan Sovet konsulxanasına müraciət edir, silahlı mübarizəsini davam etdirmək üçün məsləhətləşmələr aparır. Səfirin müavini -vitse konsul Nuriyev məsləhət görür ki, iş-işdən keçib, daha silahlı mübarizə vaxtı deyil, bu məsələnin üzərindən keçməyə çalışsın. Bu xətirəni mənə konsulxanada Molla Mustafa Barzani ilə görüşən bir yoldaş söyləmişdi. Molla Mustafa Barzani çox çətinliklərlə rastlaşmışdı. İran Kürdüstanından İraq Kürdüstanına, İraq Kürdüstanından Türkiyə Kürdüstanına, oradan da yenə İran Kürdüstanına keçmiş və Araz çayını keçib Naxçıvana gəlir. Orada onu çox gözəl və səmimi qarşılayırlar, yer verirlər. Bir neçə gündən sonra peşmərqələri ilə birlikdə Bakıya gətirirlər. Bir müddədən sonra onları Özbəkistana göndərirlər.

Bakıda olarkən, onun dostu Qulam Dənşikan Molla Mustafa Barzani haqqında gözəl xatirələr söyləyirdi. Bir xatirəsində o deyirdi:

Bir gün Mir Cəfər Bağırov hamımızı qonaq çağırırdı. Molla Mustafa Barzani də həmin qon-

aqlıqda iştirak edirdi. Masanın üstünə hər cür ləziz xörəklər düzülürdü. Hamı yeməyə başladı, Molla Mustafa Barzani isə əlini yeməyə uzatmadı. Bunu görən Mir Cəfər Bağırov soruşdu ki, bu gözəl xörəklərdən nə üçün yemirsən?

Molla Mustafa Barzani cavab verir ki, peşmərqələrim azuqə sarıdan çətinlik çəkir, onların rahatlığı olmadan mən yemək yeyə bilmərəm, yemək boğazımdan keçməz.

Qulam Yəhya deyirdi ki, həmin günü bütün azuqələrdən hazırlayıb peşmərqələrə apardılar. Molla Mustafa Barzaninin o hərəkatına görə bütün peşmərqələri geyim-keçimlə də təmin etdilər. Molla Mustafa Barzaninin mərdliyi, kişiliyi, qəhrəmanlığı gözümün qabağındadır. Öz gördüklərimdən başqa Qulam Yəhya da onun haqqında çox əhəmiyyətli xatirələr söyləyirdi.

-Əmrəl müəllim, Qulam Yəhya kim idi?

-Qulam Yəhya Zəncan cəbhəsinin danışıkanı idi. 1945-ci ildə Azərbaycan Demokratik Fırqəsi MK-nın üzvü idi. Hərbi nazirin müavini sayılırdı. Zəncan cəbhəsinin komandanı, fərmandarı idi. İran qoşunlarında Zülfüqari bandasının dəstələri ilə vuruşurdu, bir addım da geri çəkilmirdi. O da Molla Mustafa Barzani kimi qorxmaz, qəhrəman,

ikinci mərtəbəsində dərs keçirdik. Tənəffüə çıxanda gördüm ki, Molla Mustafa Barzani dəhlizin o biri başında durub. Onun qəhrəmanlığı haqqında o qədər danışmışdılar ki, görən kimi tanıdım. Əlində uzun bir qəlyan var idi, onu tüstülədirirdi. Molla Mustafa Barzani tək oxuyurdu, onunla fərdi qaydada məşğul olurdular. Müəllim və dilmancı onunla tək bir otaqda bütün fənlər üzrə dərs keçirdilər. Bir tələbə olaraq onu hər tərəfli bir diplomat kimi hazırlayırdılar. Üç il biz partiya məktəbində oxuduk.

- Əmrəl müəllim, bu üç ildə dəyərli bir xatirə yadınızda qalıbmı?

-Birinci əsas xatirəm odur ki, Molla Mustafa Barzani hər gün dərsdən sonra saat 4-5-də Moskvanın Qorki küçəsi ilə paralel bir küçə vardı, o küçə ilə 4-5-saat piyada gəzərdi və bir böyük dürbin də həmişə çiyində olardı. Bir dəfə biz ondan soruşduq ki, bir belə piyada gəzirsən, bəs dürbin nəyinə lazımdır? O, dedi ki, dürbin mənim cəbhə yoldaşımdır, ona görə də onu hər zaman özüm ilə gəzdirirəm. Piyada gəzməyimin səbəbi də odur ki, mən mütləq Kürdüstan dağlarına gedib inqilabi mübarizəni davam etdirəcəyəm. Bu dürbin də o mübarizədə əvvəlcə olduğu kimi indi də yaxın köməkçim olacaqdır. Gəzməyim

şeylə təmin olunmuş bir ev idi. Çarpayı qoyulmamışdı, çünki dənşikal olardı. Ona görə də təxtixan yox idi. Yerə xalı-xalça döşənmişdi. Hamı uzanıb onun üstündə

Moskvadan Praqaya, oradan da bir-başə Dəməşqə, Dəməşqdən isə Bağdada gedir. Onu Əbdülkərim Qasimi özü çox dəbdəbə ilə qarşılayır, ona bir qəsr verir. Molla



Molla Mustafa Barzani

yatardı. Peşmərqələrdən 10-15 nəfər partiya məktəbində oxuyurdular. Onların hamısı cavan oğlanlar idilər. Onlardan çoxu həmin məktəbdə dərs deyən cavan qızlarla evləndilər. Əbdülkərim

Mustafa Barzani ailəsi ilə o qərdə yaşamağa başlayır. O, 1963-cü ilə qədər Ə.Qasiminin müşaviri olur. 1963-cü ildə Ə.Qasımiyə qarşı general Arif qardaşları üsyan qaldırırlar və hakimiyyəti ələ alırlar. Onlar kürd xalqına qarşı da çıxırlar. Ona görə də Molla Mustafa Barzani ətrafı ilə birlikdə dağlara çəkilir, Kürdüstanda öz iqamətgahını bərqərar edir. Bu mənim eşitdiyim və bildiyim dəqiq məlumatlardır.

Moskvada oxuyan peşmərqələrdən birinin adı dəqiq yadımdaydı, adı Əli idi. O, şəkil çəkən idi. Bütün ləvazimatı var idi. Mən də bir fotoaparat aldım. Əli bu işdə mənə yardımçı oldu. O vaxtan mən də həvəskar oldum.

Onların indi harada olmasından, yaşayıb-yaşamamasından xəbərim yoxdur. Əgər sağ-salamatdırlarsa buradan onlara salam söyləyirəm. Molla Mustafa Barzani doğrudan da Kürdüstana getdi və dünyasını dəyişən günə qədər mübarizəsini davam etdirdi və mən çox şadam ki, oğlu Məsud Barzani cənablara onun mübarizəsini davam etdirdi və ölməz Molla Mustafa Barzaninin arzularını həyata keçirdi. Bu müqəddəs işdə onlara, kürd xalqına böyük müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Sağlıq olsun, qismət olsa o böyük şəxsiyyətin qəbrini ziyarət etməyə və Məsud Barzani cənablarını görmək, xatirələrimi onunla bölüşmək istəyirəm. Mən, bütün Kürdüstan xalqına səmimi salamlarımı göndərirəm.

Əmrəl Ləhrudi faramızda olmasa da xatirələri hər zaman bizimlədir.

Müsahibəni apardılar: Tahir SÜLEYMAN



sözünün üstündə duran adam idi. İrandan gələn mühacirləri yerləşdirmək ona həvalə edilmişdi. Azərbaycanın 30 rayonunda mühacirlər yerləşdirilmişdir. Bu iş bilavasitə bir il çəkdi. 1959-cu ildə Azərbaycan Demokratik Fırqəsinin sədri seçildi, 1985-ci ilə qədər o vəzifədə qaldı, sonra dünyasını dəyişdi. Mən Gəncədə olduğum üçün Molla Mustafa Barzanini Bakıda görə bilmədim. Onu ancaq 1955-ci ildə Moskvada Partiya Məktəbində gördüm. Məni və Muxtar Dudaqani adında bir firqə kadrosunu firqə göndərmişdi, orada oxuyurduq. Məktəbimiz Minsk meydanına yaxın yerdə yerləşirdi. Biz məktəbin

isə ona görədir ki, burada ayaqlarım tutulmasın, dağlarda düşməne qarşı döyüşən zaman titrəməsin, qüvvədən düşməsin, möhkəm olsun. İkinci xatirəm odur ki, Minski küçəsində ona 6 otaqlı bir ev vermişdilər. Demək olar ki, o ev Molla Mustafa Barzaninin müsafirxanası idi. Daşkənddən və başqa yerlərdən gələn peşmərqələr həmin o evdə yeyib-içər, deyib-gülər, yatardılar. Qruplar bir-birini əvəz edərdi. Molla Mustafa Barzani daimi onlarla birlikdə olardı. O, həyatını onlarsız təsəvvür etməzdi. Mən özüm də bir neçə dəfə o evə getmiş, onlarla birlikdə olmuşdum. Çox gözəl, hər

Qasiminin dövlət çevrilişindən sonra Bəsredən böyük bir gəmi göndərdilər, İraqdan mühacir düşmüş peşmərqələri geri dəvət etdilər. Onlar gedən zaman evləndikləri qadınları da özləriylə bərabər apardılar.

-Hansı yol ilə getdilər?

-Onlar Qara dənizdən çıxdılar Aralıq dənizinə, oradan Oman dənizi ilə Bəsrə körfəzinə getdilər.

- O zaman İraq rəhbəri kim idi?

-Əbdülkərim Qasimi idi. O 1958-ci ildə Molla Mustafa Barzanini birbaşə İraqa dəvət etdi. Sovet hökuməti Molla Mustafa Barzaniyə xüsusi təyyarə verdi. O,

1947-ci il. Bağırov və Bərzani. Kürd Peşmərgələrinin Bakıdan köçürülməsi

Kürd xalqının əfsanəvi lideri, general Molla Mustafa Bərzaninin ölümündən 44 il ötdü

Əvvəli səh. 14-də

Azərbaycanda olduğu dövrdə Mustafa Bərzaninin burada yaşayan kürdlərlə çoxsaylı görüşləri təşkil olunur, habelə o, Ermənistandakı kürdlərlə tanış olmaq üçün dəfələrlə Yerevana gedir. Onun təklifləri sayəsində Bakıda kürd yazıçı və şairlərinin əsərləri çap olunur, Yerevanda isə kürd radiosu açılır və 1937-ci ildə bağlanmış kürd dilində qəzet bərpa edilir. Həmin dövrdə Yerevan pedaqoji məktəbində kürd fakültəsi açılır, Ermənistan Dövlət nəşriyyatında ("Armşosizdat") isə kürd dilində ədəbiyyatın nəşri üzrə xüsusi komissiya yaradılır. Bu da hamısı deyil: Ermənistan Yazıçılar İttifaqının tərkibində kürd seksiyası, Ermənistan Elmlər Akademiyasında kürdşünaslıq bölməsi, Yerevan universitetində isə kürdoloji fakültə yaradılır. Azərbaycana nisbətən, Ermənistanda kürdlərlə bağlı tədbir və yeniliklərin çoxluğunu isə yəqin ki, Mirəcəfər Bağırovun Bərzaniyə olan nisbətən inamsız münasibəti ilə əlaqələndirmək olar.

Bərzaninin daha bir ideyası Azərbaycan ərazisində Kürd muxtar rayonunu bərpa etmək idi. Məlum olduğu kimi, vaxtilə Laçın, Kəlbəcər, Qubadlı, Zəngilan, Füzuli, Cəbrayıl və Şuşa rayonlarının ərazisində "Qırmızı Kürdüstan" mövcud idi. Sonralar ləğv olunan həmin strukturun yenidən yaradılması ideyası istər Moskvada, istərsə də Bakıda



neqativ qarşılanır. O cümlədən, Mirəcəfər Bağırov həmin ideyaya böyük skepsislə yanaşırdı, Bərzaninin öz millətinin nümayəndələrinə nəzarət istəyini isə onun "öz xanlığını yaratmaq" cəhdi kimi qiymətləndirirdi. Ümumiyyətlə, kürd xalqında olan arxaik tayfa münasibətləri və sərt iyerarxiya Mirəcəfər Bağırovun tənqidinə səbəb olur.

Bərzaninin digər istəyi isə İraqa döndəndən sonra orada Kürdüstan dövləti yaratmaq barədə Stalini yola gətirmək idi. Sudoplatovun memuarlarından bəlli olur ki, Stalin həmin ideyaya da qol çəkmişdir.

Vadim Udilov "SSRİ-də terror aktları və təxribatlar" kitabında yazır: "Bərzani bəyan edir ki, İran hakimiyyətinə qarşı mübarizəni davam etdirmək niyyətindədir və Sovet hökumətindən onun dəstəsinə istirahət üçün bir neçə

ay vaxt, silah-sursat verilməsini, hərbi təlimlər üçün şərait, sonra da İrana qayıtmaq üçün icazə verilməsini xahiş edir. İrandan təslimçi qaçışın revansını götürmək ideyası həm Moskva, həm də Bakıda partiya rəhbərliyinin xoşuna gəlir. 1949-cu ildə DİN-in Stalinə mərəzəsində bu barədə deyilir: "Mustafa Bərzaninin arzularına uyğun olaraq Azərbaycan KP(b) MK-nin katibi yoldaş Bağırov hökumətə Bərzaninin dəstəsinin Xəzər dənizi sahilindəki düşərgələrdən birində yerləşdirmək, onları ərzaq və sursatla təmin etmək, habelə şəxsi heyəti hərbi işə öyrətmək barədə təkliflər verir".

Hökumət müvafiq qərarı qəbul edir. Həmin qərara əsasən, Bərzaninin dəstəsindən 3 atıcı bölük, artilleriya batareyası, minaaticı batareya, minaax-taran taqım, rabitə və tank taqımları formalaşdırılır. SSRİ Silahlı qüvvələri Nazirliyindən şəxsi heyətə təlim keçmək üçün 25 zabıt göndərilir.

Elə görünür ki, SSRİ Bərzaninin dəstəsindən ordu özəyi kimi istifadə etməklə miqyasca böyük olmayan müharibəyə hazırlaşır. Əks halda onun əsgərlərindən tankçı hazırlamaq nəyə gərəkdir?! Ancaq çox tezliklə bəlli olur ki, Sovet rəhbərliyi kürd xalqının planlarını qətiyyətlə düzgün anlamayıb: Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Nazirliyinin (DTN) Moskvaya məlumatında göstərilir ki, Bərzaninin şeyx komissar-

ərazisindən çıxarılırsın və bacardıqca İranda sərhəddən uzaqda yerləşdirilsin..."



Bağırovun təklifi yetərli olur. SSRİ Nazirlər Sovetinin 1948-ci il 9 avqust tarixli qərarına əsasən DİN tərəfindən Bərzaninin dəstəsinin Bakıdan çıxarılaraq Özbəkistan SSR ərazisinə, Daşkənd dəmir yolunun Verxneye-Komsomolskoe stansiyasına daşınmasına başlanılır. Bakıdan kürdlərin çıxarılması birdəfəlik aksiya kimi yox, hissə-hissə, xırdə dəstələr halında icra olunur. Onlar yeni ərazidə kolxozlarda yerləşdirilir, eyni zamanda burada hərbi təlimləri keçmək üçün şərait də yaradılır. DİN-in mərəzəsində qeyd olunur ki, 1948-ci ilin sonunda Mustafa Bərzaninin Özbəkistan kommunistlərinin başçısı Yusupovla görüşü olur və həmin görüşdə Bərzani öz dəstəsinin şəraitindən narazılığını bildirərək vəziyyətin və gələcək planların müzakirəsi üçün Stalinlə görüşü təşkil etməyi Yusupovdan xahiş edir.

Göründüyü kimi, Sovet hökuməti Bərzaninin heç də "kommunizm qurucusu" olmadığını aydınlaşdıraraq kürdlərin Bakıdan uzaqlaşdırılmasını qərarına gəlir. Yəni, bu siyasi oyunda hər kəsin öz mənafeyi vardı, üstəlik bu mənafehlər üst-üstə düşmürdü. Həmin dövrdə (ta 1950-ci illərin ortalarına qədər) kürdlər Yaxın Şərqdə SSRİ-nin yeganə müttəfiqi idi və Moskva onlardan istər İraqda, istərsə də Suriyada Qərbə qarşı yararlanmaq niyyətindəydi. Bərzani isə öz növbəsində ya İranda, ya da İraqda müstəqil Kürdüstan dövləti qurmaq üçün əlləşirdi.

DİN-in mərəzəsindən də görünür ki, Bərzaninin dəstəsinin Azərbaycandan kənarlaşdırılmasında maraqlı olan şəxslərdən biri məhz Bağırov idi. Kürd müəlliflər tərəfindən yazılmış "Mustafa Bərzani" bioqrafik kitabında da bu vəsiyə vurğulanır. Kitabdan bir epizod:

"Bərzani tərəfdarları özlərinin Orta Asiyaya sürgün olunmalarını repressiya

kimi qəbul edirlər və Bağırovla Bərzani arasındakı münasibətlərin pisləşməsi ilə əlaqələndirirlər. Məsələn, onlar Daşkənddə Orduxan Cəlibə belə bir əhvalat danışır: "Bağırovun ad günündə bayram süfrəsi arxasında yubilyarın yaxınları ilə bərabər "Tude"nin MK-nin katibi Pişəvəri və general Bərzani də əyləşibmiş. Şən söhbətlər və sağlıqlardan sonra Bağırov hiss edir ki, Bərzani çox qayğılıdır və üzünü ona çevirərək soruşur: "Niyə heç nə yemirsən?" Bərzani isə cavab olaraq yoldaşları ac və yoxsul olduğu bi vaxtda SSRİ-yə əylənmək üçün gəlmədiyini söyləyir. Məhz həmin məclisdən bir qədər sonra kürdlər Bakıdan çıxarıldığından Bərzani tərəfdarları köçürülmə əməliyyatının Bağırovun onlara qarşı münasibətinin soyuması ilə bağlayırlar". Belədir, ya yox? – hökm vermək çətinidir. Fakt odur ki, kürdlər Özbəkistan kolxozlarından, bir hissəsi isə Altay vilayətində yerləşdirilir. Bərzani narazılığını Stalinə yazdığı məktublarda ifadə edir. O, Stalinə 72 məktub yazır, ancaq heç bir cavab almır. Bərzani fərz edir ki, məktublara Stalinə gedib çatmır, odur ki, qonşuluqda yaşayan bir qadıncından Moskvaya getməyi və məktubu orada poçt qutusuna salmağı xahiş edir. Kürdlərin həmin vaxtlardakı narazılıqlarını sonralar Xruşşovla görüşündə Bərzani zarafatla bu cür ifadə edəcəkdə: "Mən 5 dövlətə qarşı vuruşmalı olmuşam – İraq, İran, Türkiyə, Azərbaycan və Özbəkistana qarşı". Bəzi kürd tarixçiləri Bağırovun Bərzaniyə qarşı intriqalar apardığını və bu işdə Beriyanın xidmətindən yararlandığını yazır. Ancaq Pavel Sudoplatovun xatirələrindən də görünür ki, Stalinin xarici siyasət sahəsində böyük ümidlər bağladığı Bərzani ilə çətin ki Beriya və Bağırov açıq qarşıdurma keçərdilər. Sudoplatova, görə, kürdlərin Azərbaycandan Özbəkistana köçürülməsi ideyası başdan ayağa Moskvanın ideyası idi və SSRİ-nin Yaxın Şərqə maraqlarının soyuması fonunda bu addım siyasi cəhətdən düzgün addımdı. Sudoplatov yazır: "Mən Yusupovun kabinetinə Bərzaninin başçılığını altında İrandan Azərbaycana qaçmış 3000 kürdün məskunlaşdırılması təklifi ilə gəlmişdim. Onları Qafqazda saxlamaq çox təhlükəli idi, odur ki, rəhbərlik kürdləri Özbəkistana köçürmək qərarına gəlmişdi..."



Kürdlərin Özbəkistan dövrü 1958-ci ilə qədər – İraqda 14 iyulda kral II Feysəlin devrilməsinə qədər davam edir. Mütəlqəyyətin süqutundan sonra molla Mustafa Bərzani İraqa döndür...

Məmməd Süleymanov

İlham Əliyevin Münxendə İraq Kürdüstan Regionunun başçısı ilə görüşü olub



Fevralın 18-də Münxendə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin İraq Kürdüstan Regionunun başçısı Neçirvan Bərzani ilə görüşü olub.

Görüşə görə təşəkkürünü bildiren Neçirvan Bərzani Azərbaycanla İraqın Kürdüstan regionu arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün böyük potensial olduğunu dedi. O, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın əldə etdiyi nailiyyətlər münasibətilə təbriklərini çatdırdı, dövlətimizin başçısının uzaqgörən siyasəti nəticəsində ölkəmizin uğurla inkişaf etdiyini vurğuladı.

İraqın Kürdüstan Regionu ilə Azərbaycan arasında ortaq tarixi və mədəni əlaqələrin olduğunu qeyd edən Neçirvan Bərzani diqqətə çatdırdı ki, bu regionun Türkiyə ilə də çox sıx münasibətləri var və bu xüsusda birgə əməkdaşlıq layihələrinə baxıla bilər.

Azərbaycanla Türkiyə arasında

qardaşlıq əlaqələrinin mövcud olduğunu bildiren dövlətimizin başçısı bu çərçivədə üçtərəfli əməkdaşlıq mexanizmlərinin perspektivdə nəzərdən keçirilə biləcəyini dedi.

Neçirvan Bərzani İraqın Kürdüstan regionundan turistlərin Azərbaycana səfər etdiklərini və bu səfərlərdən çox məmnun qaldıqlarını qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı öz növbəsində bildirdi ki, İraqın Kürdüstan Regionu ilə iqtisadiyyat, ticarət sahələrində əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün böyük potensial var. Ona görə də biznes dairələri arasında birbaşa əlaqələrin qurulması, həmçinin biznes şurası formasında müxtəlif təsisatların yaradılması məsələlərini nəzərdən keçirmək olar.

Prezident İlham Əliyev Neçirvan Bərzaniyə Azərbaycana səfərə dəvət etdi.

Dəvət məmnunluqla qəbul olundu.

İlham Aliyev bi Nêçîrvan Barzanî re hevdîtin



Serokê Azerbaycanê İlham Aliyev roja 18-ê Şibatê li Munhenê bi Serokê Herêma Kurdistanê İraqê Nêçîrvan Barzanî re hevdîtin pêk anibû.

Axar.az radigihîne ku Nêçîrvan Barzanî kêfxweşiya xwe ji bo hevdîtinê anî ziman û got ku ji bo pêşxistina peywendiyên di navbera Azerbaycan û Herêma Kurdistanê İraqê de potansiyeleke mezin heye.

Wî destkeftên Azerbaycanê yê di bin serokatiya Serokomar İlham Aliyev de pîroz kir û tekez kir ku, welatê me di encama siyaseta çavsofî ya serokê dewleta me de bi awayekî serkeftî pêş dikeve.

Wî bal kişande ser wê yekê ku, di navbera Herêma Kurdistanê İraqê û Azerbaycanê de peywendiyên dîrokî û çandî yê hevpar hene û bal kişand ser wê yekê ku, ev navçe bi Tirkîyê re jî peywendiyên pir nêzîk hene û di vî warî de dikarin projeyên hevpar ên hevkarîyê bêne berçavgirtin.

Serokomarê Tirkîyê destnîşan kir ku, di navbera Azerbaycan û Tirkîyê

de têkiliyên biratî hene û got ku, di pêşerojê de mekanîzmeyên hevkarîyê yê sê alî dikarin bî nirxandin.

Nêçîrvan Barzanî diyar kir ku, geştyarên herêma Kurdistanê İraqê serdana Azerbaycanê kirine û ji van serdanan gelek razî bûne.

Di berdeamiya axaftinê xwe de, serokê dewletê got ku potansiyeleke mezin ji bo pêşxistina têkiliyên digel Herêma Kurdistanê İraqê di warên aborî û bazirganî de heye. Ji ber vê yekê, gengaz e ku, meriv di navbera derdorên karsaziyê de têkiliyên rasterast, û her weha avakirina saziyên cûrbecûr di forma meclîsa karsaziyê de were fikirîn.

Serok İlham Aliyev Nêçîrvan Barzanî vexwend-dewatî serdana Azerbaycanê kir.

Dawetname bi kêfxweşî hat qebûl kirin

İlham Əliyevin Münxendə İraq Kürdüstan Regionunun başçısı ilə görüşü olub

18 fevral 2023, 12:10

Prezident İlham Əliyev Cıdır düzündə Mir Möhsün Nəvvab Qarabağının məzarını ziyarət edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 9-da Cıdır düzündə Mir Möhsün Nəvvab Qarabağının Heydər Əliyev Fondu tərəfindən bərpa olunan məzarını ziyarət edib.

Prezidentin köməkçisi Anar Ələkbərov dövlətimizin başçısına görülən işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, XIX əsrin Azərbaycanlı bəxş etdiyi görkəmli simalardan, şəxsiyyətlərdən biri, şair, rəssam, xəttat, musiqi nəzəriyyəçisi, Qarabağ ədəbi mühitinin inkişafında özünəməxsus rol oynamış ensiklopedist alim Mir Möhsün Nəvvab Qarabağının Şuşa şəhərindəki məzarı və qəbirüstü abidəsi bərpa olunub.

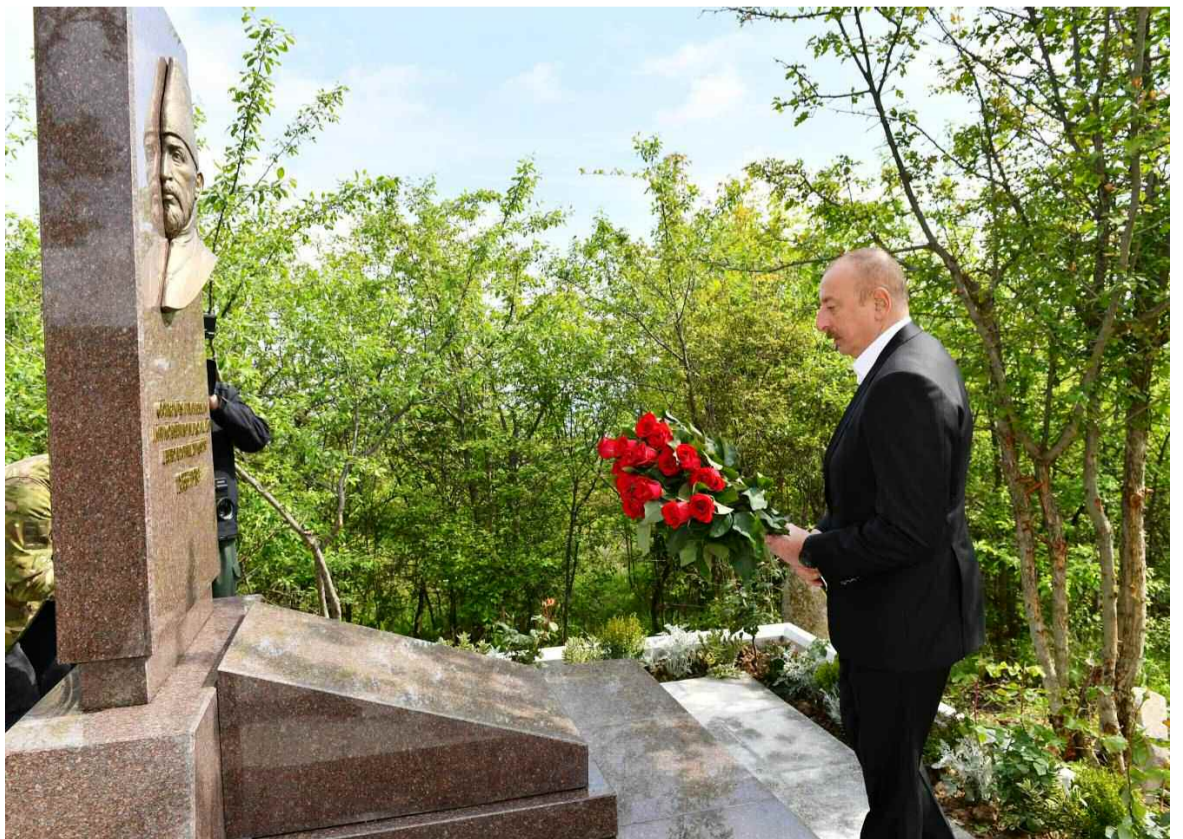
Şuşa şəhəri işğal altında olduğu illərdə Mir Möhsün Nəvvab Qarabağının Cıdır

düzündə yerləşən məzarı ermənilər tərəfindən tamamilə dağıdılmışdı. Heydər Əliyev Fondu bu ilin mart ayından ərazidə müvafiq işlərə başlayıb və qəbirüstü abidə bərpa olunub.

Prezident İlham Əliyev Mir Möhsün Nəvvab Qarabağının məzarı üzərinə gül dəstəsi qoydu.

Qeyd edək ki, bu il görkəmli alimin anadan olmasının 190 ili tamam olur. Heydər Əliyev Fondu tərəfindən aparılmış bərpa işləri alim və şairin xatirəsinə ehtiram, eləcə də mədəniyyətimizin qorunub saxlanılması istiqamətində görülən işlərə daha bir töhfədir.

Xatırladaq ki, Mir Möhsün Nəvvab Qarabaği 1833-cü ildə Şuşada anadan olub, orada yaşayıb-yaradıb və 1918-ci ildə vəfat edib.



LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa



av

Ev çîye? Ev **ave**.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.



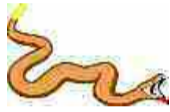
diran

Ev çîye? Ev **dirane**.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.



agir

Ev çîye? Ev **agire**.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.



mar

Ev çîye? Ev **mare**.
Bu nədir? Bu ildir.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb



bizin

Ev çîye? Ev **bizine**.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.



balon

Ev çîye? Ev **balone**.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.



bacan

Ev çîye? Ev **bacane**.
Bu nədir? Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.



otomobil

Ev çîye? Ev **otomobile**.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc



taC

Ev çîye? Ev **taCe**.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.



Canî

Ev çîye? Ev **Canîe**.
Bu nədir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.



cûcîk

Ev çîye# Ev **Cûcîke**.
Bu nədir? Bu cücədir.
Что это? Это цыплёнок.
What is it? It is a chicken.



finCan

Ev çîye# Ev **finCane**.
Bu nədir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup

Çç



çav

Ev çîye? Ev **çave**.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.



çêlek

Ev çîye? Ev **çêleke**.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.



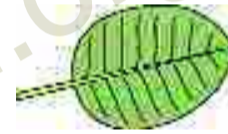
defter

Ev çîye? Ev **deftere**.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.



dar

Ev çîye? Ev **dare**.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.



belg

Ev çîye? Ev **belge**.
Bu nədir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.



elok

Ev çîye? Ev **eloke**.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.



çaynîk

Ev çîye? Ev **çaynîke**.
Bu nədir? Bu çaynikdır.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapot.



çakûç

Ev çîye? Ev **çakûçe**.
Bu nədir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.



dest

Ev çîye? Ev **deste**.
Bu nədir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.



dil

Ev çîye? Ev **dile**.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.



ker

Ev çîye? Ev **kere**.
Bu nədir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.



zebeş

Ev çîye? Ev **zebeşe**.
Bu nədir? Bu qarpızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê



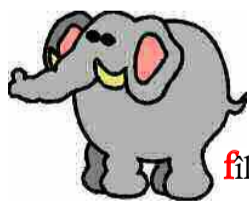
êleg

Ev çîye? Ev **êlege**.
Bu nədir? Bu jiletidir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.



hêk

Ev çîye? Ev **hêke**.
Bu nədir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.



fîl

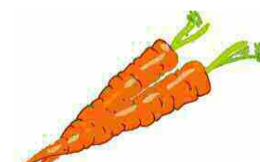
Ev çîye? Ev **file**.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elefoant.

Ff



firok

Ev çîye? Ev **firoke**.
Bu nədir? Bu təyyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.



gizêr

Ev çîye? Ev **gizêre**.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carrot.



gêzi

Ev çîye? Ev **gêziye**.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a braom.



pê

Ev çîye? Ev **pêye**.
Bu nədir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.



kêr

Ev çîye? Ev **kêre**.
Bu nədir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.



find

Ev çîye? Ev **finde**.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.



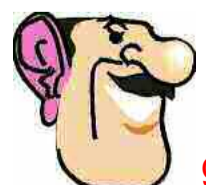
zerafe

Ev çîye? Ev **zerafeye**.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.



gore

Ev çîye? Ev **goreye**.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

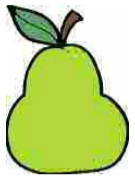


guh

Ev çîye? Ev **guhe**.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh



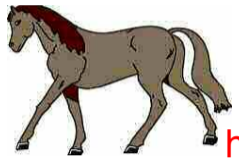
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.



hirç

Ev çîye? Ev hirç.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.



hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.



hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li



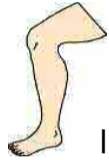
dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.



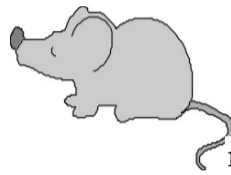
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu êlcêkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.



ling

Ev çîye? Ev lînge.
Bu nêdir? Bu çiqdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.



mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îî



dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.



îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.



gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzûkdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

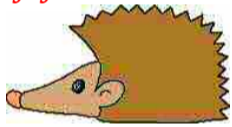


keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gêmîdir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

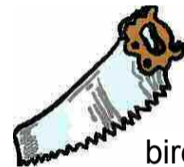


Ev çîye? Ev jûjîye.
Bu nêdir? Bu kîrpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.



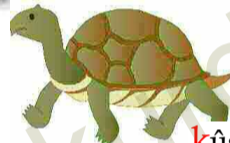
roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günêşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.



birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.



kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.



lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.



lîmor

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.



rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qezetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.



kevjal

Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xêçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.



kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.



kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşiqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.



xezal

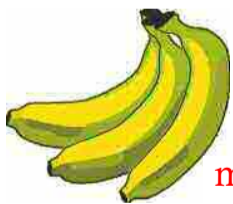
Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.



kûlî.

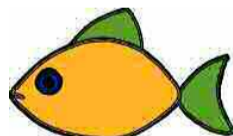
Ev çîye? Ev kûlîye.
Bu nêdir? Bu çeyirtkêdir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm



mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.



masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.



nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörêkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.



trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.



ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.



otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.



gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.



meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.



hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.



reng

Ev çîye? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.



sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

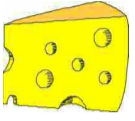


top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp



penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.



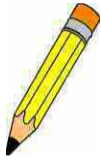
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.



perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.



pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

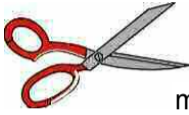


beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.



Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.



meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.



portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr



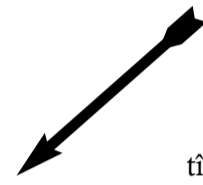
şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.



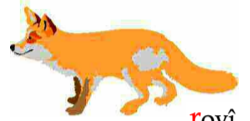
kêwrîşk

Ev çiyey? Ev kêwrîške.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.



tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.



rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss



sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.



stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.



şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.



şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.



tiîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzumdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.



tûtî

Ev çiyey? Ev tûtîye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.



se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.



sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.



şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.



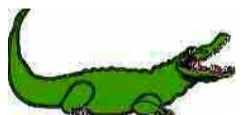
şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.



pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.



tîmsal

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu



utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.



guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû



bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütökdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.



brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ıldırımır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv



çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.



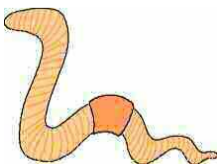
keVc

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.



gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.



kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.



çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.



dupîşk

Ev çiyey? Ev dupîške.
Bu nədir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.



bivir

Ev çiyey? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.



berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww



werdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.



wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şəkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

Xx



xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendîr.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.



xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

Yy



xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardîr.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.



heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.



ewr

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это гуча.
What is it? It is a cloud.



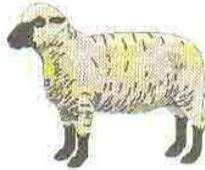
kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.



xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.



berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

1

yek

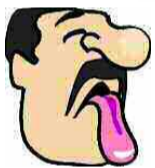
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.



çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountair

Zz



ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.



zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zəngdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.



zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.



derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

KURDÎ

Azerî

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirîlî	Latinî	
1	Aa	Аа	Aa	Artêş, armanç, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, çeş, Declê, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzing, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, fıtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, înî, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Iı	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, neví, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şores, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaç
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênsîs, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Uu	Юю	Üü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

Di ser Komkujiya Dêrsimê re 86 sal derbas bûn

Dewleta Tirkîyê li Dêrsim a Bakurê Kurdistanê 86 sal berî niha komkujiyeke mezin dijî Kurdan pêk anî.

Dewleta Tirkîyê li Dêrsim a Bakurê Kurdistanê 86 sal berî niha komkujiyeke mezin dijî Kurdan pêk anî. Ev yek di demê de bû ku Kurdên Elewî li Dêrsimê bi rêberiya Seyîd Riza dest bi şores û serhildanê kiribûn. Di ser Komkujiya Dêrsimê re ku biryara wê 4ê Gulana 1937an li Parlamentoya Tirkîyê hatibû wergirtin 86 sal derbas bûn. 86 sal berî niha Dewleta Tirkîyê li Dêrsim a Bakurê Kurdistanê komkujiyeke mezin dijî Kurdên Elewî kir. Roja 4ê Gulana 1937an bi destê desthilata wê demê ya Tirkîyê CHPê li Parlamentoya Tirkîyê biryara "Tevgera Sirgûnkirina Dêrsimê" (Tunceli Tenkil Harekâtî) hat wergirtin û di çarçoveya wê biryarê de Komkujiya Dêrsimê pêk hat.

Roja 4ê Gulanê wek salvegera Komkujiya Dêrsimê tê qebûlkirin û her sal di 4ê Gulanê de li bajarên Bakurê Kurdistanê, Tirkîye û Ewropayê çalakîyên bîranînê tên kirin.

Îro 4ê Gulanê di demjimêr 19:37an de wek amajê bi Komkujiya Dêrsimê ya sala 1937an, li Dêrsim, İzmir, Bursa, Ençere, Mêrsîn, Edenê û Stenbolê bîranînên hevwest tên kirin. Herwiha li gelek bajarên Ewropayê jî çalakîyên bîranînê tên kirin.

Li gor amarên fermî di Komkujiya Dêrsimê de ku heta dawiya sala 1938an berdewam kir, 13 hezar û 160 kes hatin kuştin û 11 hezar 818 kes hatin sirgûnkirin. Seyîd Riza û hejmarek kesayetiyên navdar ên Dêrsimê 15ê Mijdara 1937an li Xarpête hatin darvekirin lê hejmara kuştî, sirgûnî û gundên hatin wêrankirin ji amarên fermî gelekî zêdetir bûn.

Nerina Azad

Qazi Muhammed: "Artık düşmanlarınıza aldanmayın"

Bugün, yakın Kürt tarihinde önemli bir sayfa olan Mahabat Kürt Cumhuriyeti'nin 73.kuruluş yıldönümü.

Qadı Muhammed ve arkadaşları tarafından 22 Ocak 1946'da Doğu Kürdistan'ın Mahabat kentinin Çarçıra meydanında ilan edilen cumhuriyet'in ömrü kısa olsa da, Kürt halkının özgürlük mücadelesine büyük bir ivme kazandırmış, daha sonra ki görkemli mücadelelere zemin teşkil etmiştir.

Mahabat'ı işgal ederek Cumhuriyeti yıkan İran ordusu, 31 Mart 1947 tarihinde İlk Kürt Cumhurbaşkanı Qazi Muhammed'i, başbakan Hacı Baba Şeyh ve savunma bakanı Muhammed Hüseyinhan Seyfi Kadı'yı idam etti.

Kürtler bugünü Kürdistan şehitleri günü olarak anmaktadırlar.

Qazi Muhammed, Kürt cumhuriyetinin bayrağını, cumhuriyetin askeri güçlerinin komutanı Mela Mustafa Barzani'ye teslim etti.

HAK-PAR olarak, Qazi Muhammed ve arkadaşları şahsında, halkımızın haklı ve meşru özgürlük mücadelesinde yaşamlarını feda edenleri bir kez daha rahmetle anıyoruz.

Qazi Muhammed'in vasiyeti

Bağışlayan ve Yüce Allah'ın adıyla / Binavê Xwedayê Dilovan û Mîhrîban.

Ey Kürd halkı!

Değerli kardeşlerim!

Zulüm ve baskı gören halkım!

Ben ömrümün son saatlerini yaşıyorum. Allah aşkına artık birbirinize düşmanlık etmeyin, sırt sırta verin, zorba düşmana ve zalimlere karşı durun. Kendinizi düşmana bedava satmayın.

Kürt halkının düşmanları çoktur, zorba ve acımasızdırlar. Her halkın, ulusun başarı sembolü, birliktir, işbirliği ve dayanışmadır. Birliğini sağlamayan, uyumu olmayan her halk, her zaman düşmanın baskısına maruz kalır, ezilir. Kürtlerin, yeryüzünde yaşayan öteki halklardan eksik bir yanı yoktur. Hatta siz yiğitliğinizle, fedakârlığınızla, baskıdan kurtulan halklardan daha ileridesiniz. Düşman, işinin gerektiği kadarıyla sizi ister ve işi bittikten sonra size hiç acımaz, sizi hiç affetmez. Düşmanlarının baskısından kurtulan halklar da sizin gibiydiler, ama onlar kurtuluş için birliklerini sağlamışlardı. Yeryüzündeki tüm halklar gibi artık siz de ezilmeyin. Birlik olursanız, birbirinizi kıskanmazsanız, kendinizi düşmana satmazsanız, siz de kurtulursunuz.

Kardeşlerim,

Artık düşmanlarınıza aldanmayın, Kürtlerin düşmanları hangi ulustan ve guruptan

olurlarsa olsunlar, düşmanlarımızdırlar, merhametsizdirler, vicdansızdırlar, size acımazlar. Sizi birbirinize kırdırırlar, yalan dolanlarla, para-pulla sizi karşı karşıya getirirler. Kürt halkının düşmanları içinde en zalimi, en mel'unu, en Tanrı tanımazı, en acımasızı Acem (İran)'dır. (İran) Kürtlere yönelik her türlü suç işlemekten geri kalmaz, tüm tarihi boyunca Kürtlere düşman olmuş, kin gütmüştür, gütmektedir. İsmail Ağa'yı (Simko), kardeşi Cevher Ağa'yı, Mengur"lu Hamza Ağa'yı ve daha nicelerini, Kuran'a yemin ederek kandırdılar, kalleşçe öldürdüler. Onlar, Acemlerin kendilerine iyi davranılacağına dair Kuran üzerine ettiği yemine

ve Acemlerin söz vererek, hileyle kandırıp yakaladığı, öldürdüğü büyüklerimizi çok düşündüm. Onlar her zaman aklımdaydılar ve ben hiç bir zaman Acemlere güvenmedim. Ama onlar buraya (Mahabad) dönmeden önce, yolladıkları mektuplarla, elçi olarak gönderdiği ünlü Kürt ve Farslarla, Acem devletinin, Şah'ın kendisinin kötü amaçları olmadığına, Kürdistan'da bir tek damla kan akıtmayacaklarına dair söz verdiler. Onların verdikleri sözün neticesini şimdi siz kendi gözlemlerinizle görüyorsunuz. Eğer aşiret reislerinin ihaneti olmasaydı, onlar kendilerini Acem hükümetine satmasaydılar, bunlar da bizim ve Cumhuriyetimizin başına gelmezdi.

resulü, halkım ve vatanın huzuruna yüz akıyla çıkacak bir ölümü istedim. Bu, benim için bir zaferdir.

Sevdiklerim,

Kurdistan tüm Kürtlerin evidir. Her evde, ev sakinlerine bildikleri iş verilir. Artık ötekilerin kıskanma hakkı yoktur. Kürdistan da böylesi bir evdir. Eğer siz birisinin bu evde çalışabileceğini biliyorsanız, bırakın çalışsın.

Onun işine taş koymak olmaz artık. Sizden birisinin omuzlarında büyük sorumluluklar olmasından, yerine getireceği, sorumluluk duyacağı bilinenlerin payına büyük işler düşmesinden ve onun da bu işleri yapmasından üzüntü duymak olmaz. Emin ol ki Kürt kardeşin kindar düşmandan

inanın, iman edin, dini vecibeleri yerine getirmede güçlü olun.

2- Aranızdaki birlik ve uyumu koruyun, birbirinize kötülük yapmayın, özellikle sorumluluk ve hizmet alanında tamahkar olmayın.

3- Düşmanın sizi aldatması için, eğitim seviyenizi yükseltin.

4- Düşmana özellikle Aceme inanmayın. Çünkü Acem birkaç açıdan sizin düşmanınızdır. Dininizin, ülkenizin, halkınızın düşmanıdır. Tarih ispat etmiştir ki Kürtler aleyhine sürekli bahane aramıştır. En küçük suçlarda dahi Kürtleri öldürüyorlar, Kürtlere karşı her türlü suçu işlemekten geri kalmıyorlar.

5- Bu dünyada, birkaç günlük ve önemsiz bir yaşam uğruna kendinizi düşmana satmayın, çünkü düşman düşmandır, düşmana güvenilmez.

6- Birbirinize, siyasi, maddi, manevi ve namus alanlarında ihanet etmeyin. Çünkü hain, Allah'ın, insanların huzurunda suçludur, ihanet döner haini vurur.

7- Eğer sizden birisi, ihanet etmeden işini yapıyorsa, kendisine yardımcı olun, kıskançlık ve tamah için kendisine karşı durmayın, ya da Allah göstermesin onun hakkında yabancıların ajanı olmayın.

8- Bu vasiyetimde cami, hastane ve okullar hakkında yazdıklarımın yerine getirilmesini talep edin, bunlardan yararlanın.

9- Diğer halklar gibi baskı ve zulümden kurtulmak için mücadele etmekten geri durmayın. Dünya malı önemli değildir. Eğer vatanınız varsa, özgür ve serbestseniz, o zaman her şeyiniz var demektir, malınız, mülkünüz, devletinüz, ülkeniz, saygınlığınız da olacaktır.

10- Allah'a olan can borcu dışında, kimseye borcum olduğunu zannetmiyorum. Ama eğer az ya da çok, borçlu olduğum birisi çıkarsa, ben geriye çok mal-mülk bıraktım, gidip varislerimden borcunu istesin.

Birbirinizi tutmadığınız müddetçe başarılı olamazsınız. Birbirinize zulüm etmeyin. Çünkü Allah zalimleri çok erken yok eder. Zulüm ortadan kalkacak, bu Allah'ın sözüdür, Allah zalimden intikam alır.

Bu sözleri kulağınıza küpe edeceğinizi umud ediyorum. Allah sizi düşmanlarınız karşısında zaferle ulaştırın.

Sadi'nin buyurduğu gibi: Amacımız nasihatti, yaptık. Sizi Allah'a havale ettik, gidiyoruz.

Halkının ve vatanının hizmetçisi Qazî Mihemed.

**Hak ve Özgürlükler Partisi
HAK-PAR Basın Bürosu**



safça inandılar. Bugüne kadar olan tarih boyunca hiç kimse, Acemlerin sözlerine sadık kaldıklarını, Kürtlere verdikleri sözü tutup vaatlerini yerine getirdiklerini görmemiştir. Küçük bir kardeşiniz olarak size diyorum ki, Allah aşkına, birbirinizi tutun, birbirinize destek olun. Emin olun ki, eğer Acem size bal veriyorsa mutlaka içine zehir katmıştır. Acemlerin yalan vaatlerine, sözlerine kanmayın, eğer Kurana bin kez el basıp söz verse de amacı sizi kandırmaktır, hile yapmaktır. Ben ömrümün son saatlerini yaşıyorum. Diyorum ki size doğru yolu göstermek için elimden gelen her şeyi yaptım, canla başla mücadele ettim, bu uğurda gevşek davranmadım. Şimdi de size diyorum ki artık Acemlere inanmayın, onların Kuran'a el basarak verdikleri söze inanmayın. Size nasihat ediyorum ki yüce Allah aşkına vaatlere artık kanmayın. Çünkü onlar ne Allah'ı tanıyorlar, ne peygambere, ne kıyamet gününe, ne Allah huzurunda hesap vermeye inanıyorlar. Onların nezdinde, Müslümanda olsanız, Kürt olduğunuz için suçlusunuz, onların düşmanısınız, malınız onlara helaldir.

Benim verdiğim söz "Sizi kötü kalpli düşmanın eline bırakıp gitme" değildi. Ben geçmişimizi

Sizlere nasihatim, vasiyetim odur ki; çocuklarınızı okutun. Eğitim dışında, bizim diğer halklardan hiç bir ekşimiz yoktur. Halklar kervanından kopmamak için okuyun, okumak düşmana karşı en etkili silahtır.

Emin olun, bilin ki, eğer uyumunuz, birliğiniz, eğitiminiz iyiye, düşmana karşı zafer kazanırsınız. Benim, kardeşimin ve amcaoğullarımın öldürülmesi, gözünüzü korkutmasın. Amaçlarımıza ulaşana kadar daha bizim gibi birçok kişi, bu yolda öleceklerdir. Eminim ki bizden sonra da başka kişiler riyakârca aldatılarak ortadan kaldırılacaktır.

Eminim ki bizden sonra birçok kişi, bizden yetenekli ve bilinçli de olsalar, Acemlerin kurduğu tuzağa düşecekler. Ama umut ederim ki bizim ölmemiz, bağı yanık Kürtlere, ibret olur, ders alırlar.

Size bir diğer vasiyetim de şudur: Halkın mutluluğunu, iyiliğini isteyin. Halk sizin yardımcınız olursa, eminim ki siz de Allah'ın yardımıyla başarıya ulaşırsınız. "Sen niye başarıya ulaşamadın" diyebilirsiniz. Cevap olarak diyorum ki, "Vallahi ben başarılı oldum. Ben halkın ve vatanın uğruna malımı, canımı veriyorum. Bundan daha büyük bir başarı, nimet olur mu?" İnanın ki ben her zaman Allah'ın, onun

daha iyidir. Eğer omuzlarımda büyük sorumluluk olmasaydı, ben bugün darağacı altında olmayacaktım. Birbirinize karşı tamahkar olmayın. Bizim emirlerimizi yerine getirmeyenler, sadece emirleri yerine getirmemekle kalmıyorlardı, bize tam bir düşman gibi davranıyorlardı. Şimdi onlar çocukları arasında ve derin uykudalar. Biz kendimizi halkın hizmetçisi olarak gördüğümüz için, halka hizmet ettiğimiz için darağacının altındayız ve ben son saatlerimi vasiyetimi yazarak geçiriyorum. Eğer omuzlarımda büyük bir sorumluluk olmasaydı, ben de çocuklarımda arasında, derin uykuda olurdum. Oysa ben şu anda ölümünden sonra yapmanız gerekenler konusunda nasihatlerimi yazıyorum. Ve eminim ki eğer sizden biri benim sorumluluğumu almış olsaydı, şimdi o darağacı altında olacaktı. Allah'ın rızasını almak için, halkının hizmetkârı olan bir Kürt olarak, omuzlarımdaki sorumluluk gereği aşağıdaki nasihatleri ediyorum. Umud ederim ki, şu andan itibaren dersler çıkarır, nasihatlerime uyarınız, Allah'ın yardımıyla düşmana karşı zafer kazanırsınız.

1- Allah'a, peygambere (Allah'ın selamı üstüne olsun) ve Allah'ın yanında olan her şeye

ДИПЛОМАТ

№ 17 (529) 01-07 май 2023-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Масуд Барзани благодарит Берлин за поддержку курдского народа

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" черкнули важность развития двусторонних отношений", — сообщил после встречи курд-



(ДПК), 4 мая встретился с уходящим послом Германии в Ираке Мартином Ягером, чтобы поблагодарить Берлин за его поддержку курдского народа в трудные времена.

"Во время встречи мы обсудили политическую ситуацию в Ираке, в том числе отношения между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством Ирака. Мы также под-

черкнули важность развития двусторонних отношений", — сообщил после встречи курд-



ский лидер.

Президент Барзани также пожелал послу успехов на его будущих должностях.

В этот же день посла принял премьер-министр Курдистана Масрур Барзани, который высоко оценил его роль в развитии отношений между Эрбилем и Берлином.

"Во время встречи мы подчеркнули важность укрепления дружеских отношений между

Курдистаном и Германией, в частности, в сфере инвестиций и торговых обменов", — говорится в заявлении, опубликованном пресс-службой главы КРГ.

Согласно заявлению, делегация немецких торговцев, владельцев бизнеса и инвесторов должна в этом месяце посетить Курдистан для углубления двусторонних торговых отношений.

КРГ стремится укрепить экономическое сотрудничество и торговое партнерство со странами региона и европейскими экономиками, в частности с Германией. С этой целью в марте в Германии находилась торговая делегация Курдистана.

Германия также является важным членом Международной коалиции по борьбе с "Исламским государством" (ИГ). У Берлина есть военные советники и инструкторы в Ираке и Курдистане, которые помогают курдским пешмерга и иракским силам. kurdistan.ru

Министр обороны Италии встретился с курдскими лидерами в Эрбиле

3 мая премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани принял министра обороны Италии Гвидо Крозетто, прибывшего с официальным визитом



накануне вечером. Стороны обсудили региональные события и пути укрепления отношений между двумя странами.

Министр обороны Италии вручил курдскому лидеру официальное приглашение от премьер-министра Джорджии Мелони посетить Рим. Мелони побывала в Эрбиле с официальным визи-

том в декабре прошлого года с целью развития двусторонних отношений.

"Мы поблагодарили Италию за ее дружеские отношения с



Курдистанским регионом и ее поддержку курдской нации. Мы надеемся на дальнейшее развитие этих двусторонних отношений во всех аспектах", — говорится в заявлении курдского лидера. "Со своей стороны, министр Крозетто "подчеркнул, что они продолжают поддерживать силы пешмерга в их борьбе с терро-

ризмом, а также их усилия по защите мира и стабильности в регионе". Итальянский министр также встретился с курдским лидером Масудом Барзани, президентом "Демократической партии Курдистана" (ДПК).

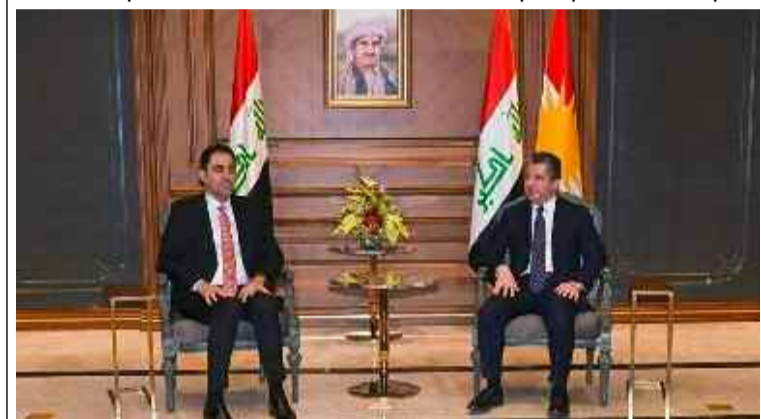
Как сообщила штаб-квартира Барзани, стороны обсудили текущие реформы в министерстве пешмерга Курдистана и сотрудничество между министерством и возглавляемой США Международной коалицией, а также иракской армией.

Согласно заявлению, помимо двусторонних отношений между Курдистаном и Италией, Барзани и Крозетто обсуждали войну с терроризмом. Италия является ключевым членом Международной коалиции по борьбе с "Исламским государством" (ИГ). У Рима есть военные советники и инструкторы, базирующиеся в Курдистане, которые помогают силам пешмерга в искоренении остатков террористической группировки. kurdistan.ru



Премьер-министр Курдистана подтверждает поддержку программы федерального правительства

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани 2 мая встретился с заместителями спикера иракского парла-



мента Мохсеном Аль-Мандалави и Шахаваном Абдуллою, чтобы подтвердить свою поддержку реализации программы федерального правительства. "Во время встречи мы обсудили последние события и общую ситуацию в Ираке, а также подчеркнули необходимость принятия законопроекта о федеральном бюджете", — сообщил после встречи курдский лидер. "Мы также подчеркнули необходимость защиты конституционных прав и привилегий курдской нации и подтвердили поддержку реализации программы федерального правительства". Заместители спикера федерального парламента прибыли сегодня в Эрбиль, чтобы принять участие в конференции, посвященной геноциду курдов-файли при предыдущих иракских режимах.

Всеобъемлющее соглашение между несколькими ключевыми политическими партиями привело к формированию этого кабинета федерального правительства Ирака в результате нескольких месяцев переговоров после парламентских выборов октября 2021 года. Соглашение влечет за собой обязательство со стороны Эрбиля и Багдада решить споры между ними, в том числе сотрудничая в разработке закона об углеводородах и договорившись о справедливом выделении части федерального бюджета региону Курдистан. Федеральный бюджет в настоящее время ожидает одобрения парламента, и некоторые СМИ сообщают, что он будет принят в середине мая. kurdistan.ru

В Захо построят спецбольницу для пациентов с аутизмом

4 мая представители Регионального правительства Курдистана (КРГ) приняли участие в церемонии закладки фундаментов ряда строительных проектов в районе Захо, включая специализированную больницу для пациентов, страдающих аутизмом. КРГ выделило на эти проекты 2,1 миллиарда динаров, в том числе на строительство новых дорог, канализационных систем и жилья для малообеспеченных семей.

В конце апреля премьер-министр Масрур Барзани издал указ, согласно которому лечение больных талассемией в государственных больницах стало бесплатным в рамках планов правительства по расширению доступа населения к бесплатному медицинскому обслуживанию.

Кабинет КРГ работает над модернизацией сектора здравоохранения, в том числе путем строительства новых современных больниц, импорта новейшего оборудования, борьбы с контрабандой лекарств и предоставления бесплатной медицинской помощи уязвимым пациентам. kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:
TAHİR SÜLEYMAN
İMTİYAZ Ü SERNIVİSAR:
TAHİR SİLƏMAN
УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18
+994 55 202-73-53

Xüsusi müxbir:
Tariyel Cəlil
Региональный корреспондент:
Усуб Тейфур
Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə
S. Mehmandarov ev 25,
mənzil 17
Navnisan: Bakû Az1040, soçaq
S. Məhmandarov xani 25, mal-17
Адрес: Баку Az1040, улица
С. Мехмандаров дом 25, кв. -17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar
mərkəzində yığılıb səhifələnilib və
"Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: hewler@mail.ru
Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filialı
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 1500